

ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ
ІМЕНІ ІВАНА БОБЕРСЬКОГО

Кафедра Теорії спорту та фізичної культури

Бріскін Ю.А.

Нерода Н.В.

**ПРЕЗИДЕНТИ МІЖНАРОДНОГО ОЛІМПІЙСЬКОГО КОМІТЕТУ, ЇХ
РОЛЬ В РОЗВИТКУ ОЛІМПІЙСЬКОГО СПОРТУ**

Лекція з навчальної дисципліни

„Олімпійський і професійний спорт”

ЛЬВІВ – 2022

Деметріус Вікелас (1894-1896)

Перший президент Міжнародного олімпійського комітету Деметріус Вікелас народився 15 вересня 1835 р. на грецькому острові Сирос. Основам читання і письма Деметріуса Вікеласа навчала матір. Вона ж здійснила великий вплив на духовний розвиток сина, його літературне пізнання.

Сім'я Вікеласів часто змінювала місце проживання (1839 р. — Константинополь, 1849 р. - Одеса, 1850 р. — Сирос, 1851 р. — Константинополь), і Деметріус займався в основному з приватними викладачами. З дитячих років Д. Вікелас писав вірші та прозу, а в 17-річному віці переклав трагедію Расіна "Естер".

Протягом двох років Д. Вікелас працював в бюро свого батька, а в 1852р. відправився до Лондона, щоб там увійти до Торгового дому дядьків Василіска і Леона Меласів — братів матері. У тому ж році в Лондоні Д. Вікелас почав навчатися в коледжі архітектури і ботаніки при університеті і через два роки отримав диплом ботаніка. Незабаром Д. Вікелас стає пайовиком Торгового дому Мелас, і у нього з'являються власні засоби для існування.

У 1866 р. Деметріус Вікелас одружується на Калліопі Гералопулу — дочці грецького торговця, який проживав у Лондоні. У 1876 р., після відходу з фірми дядька Василіоса, Торговий дім Мелас був ліквідований. Д. Вікелас вдало інвестував свій капітал і зумів забезпечити собі життя в достатку, займаючись творчою і суспільною діяльністю.

Під час перебування в Лондоні він досконало опанував англійську мову, вивчив німецьку, французьку та італійську. Свою освіту доповнив вивченням літератури, історії, архітектури. Тут же Вікелас розпочав свою літературну діяльність, значне місце в якій посів переклад п'єс Шекспіра, зокрема, "Макбет" і "Гамлет".

Книги та інші праці, написані Вікеласом після 1870 р., в період розквіту його літературної творчості, позитивно сприймалися в Європі, особливо серед фахівців з грецької культури. Літературну славу йому приніс роман про війну за незалежність Греції "Лукіс Ларас" (1879 р.), перекладений багатьма європейськими мовами.

У 1884 р. Д. Вікелас здійснив подорож по Західній Греції і написав замітки "Від Нікополіса до Олімпії", де дуже яскраво і цікаво описав античну Олімпію і місця проведення старогрецьких Олімпійських ігор.

Вікелас приділяв велику увагу вихованню і освіті молоді, що відзначав його племінник Арістідіс Ікономоу, який деякий час проживав у Вікеласа в Парижі, а потім написав книгу "Деметріус Вікелас". У цій книзі, зокрема, наголошувалося, що Вікелас спонукав молодих грецьких студентів, які збиралися у нього, у тому числі племінника, багато читати.

Свої педагогічні позиції Д. Вікелас розвивав в 1885—1887 рр. в рамках чітко окресленої системи виховання, в якій особливе значення надавалося фізичному вихованню.

Добре розуміючи, що "одного лише розумового розвитку для життя

недостатньо", Деметріус з гіркотою помічає, що оскільки активні недільні заняття спортом не дозволялися, він захопився тривалими прогулянками, бо в останні дні тижня працював. Вікелас згадує, що інколи він займався веслуванням на Темзі або брав уроки фехтування, хоча не проявляв у них особливого таланту. Але найбільш йому вдавалася верхова їзда.

Вікелас розумів роль класичної освіти у формуванні моралі молоді. Але в цей період він притримувався думки реформи грецької освіти, в якій великого значення надавалося б фізичним вправам.

Педагогічні погляди цієї людини дозволяють зрозуміти, чому президія афінського Панелінського гімнастичного союзу обрала його своїм представником на Міжнародному атлетичному конгресі 1894 року в Парижі.

18 червня 1894 року почали роботу дві комісії конгресу, головою однієї з яких – відносно проблем олімпійського спорту – був Д. Вікелас.

На Конгресі в Парижі була прийнята пропозиція П'єра де Кубертена про відродження Олімпійських ігор, про чотирирічний інтервал між ними і про введення в програму олімпійських змагань сучасних видів спорту. Деметріус Вікелас і Віктор Бальк з Швеції пропонували включити в програму Олімпійських ігор і змагання для дітей, проте ця пропозиція не зустріла підтримки учасників конгресу.

На думку Д. Вікеласа, місцем проведення Ігор I Олімпіади повинні були стати Афіни — столиця їх батьківщини. У листі до І. Фокіаніса від 18 червня 1894 р. він писав, що хоче внести пропозицію включити Афіни в список столиць, що претендують на право проведення Олімпійських ігор, і висловив надію на те, що гімнастичний Панелінський союз схвалить, а уряд Греції підтримає цю пропозицію.

Зі свого боку, П'єр де Кубертен спочатку планував провести Ігри I Олімпіади в Парижі, приурочивши їх до Міжнародної виставки, призначеної на 1900 р. Як згадує Кубертен в "Олімпійських мемуарах", він, як і більшість його сучасників, "недооцінював молоді сили недавно "воскреслої" Греції і вважав, що вона не зможе впоратися з урочистим відкриттям світового чемпіонату спорту". Проте Вікелас зумів переконати ініціатора відродження ОІ.

На цьому ж засновницькому конгресі 1894 р. в Парижі Д. Вікелас був обраний до першого складу Міжнародного олімпійського комітету. Як представник країни, столиця якої повинна була прийняти Ігри I Олімпіади, член МОК Деметріус Вікелас за пропозицією П'єра де Кубертена був обраний першим президентом Міжнародного олімпійського комітету.

З ідеєю Кубертена про обрання президентом МОК представника країни, в якій проводитимуться чергові Ігри, як і з висуненням на цей пост Вікеласа, далеко не все однозначно. Кубертен витратив роки на реалізацію ідеї відродження Олімпійських ігор, встановлюючи контакти у вищих сферах, залучаючи прибічників і формуючи інтелектуальну і моральну підтримку, без чого важко було розраховувати на успіх. Що ж змусило його запропонувати на пост президента, зайняти який ніхто не був гідний більш ніж він, людини хай дуже авторитетної і відомої, але практично такої, котра

не мала відношення до спорту і до діяльності, пов'язаної з відродженням Олімпійських ігор?

Повною несподіванкою і для самого Вікеласа виявилася пропозиція зайняти пост президента МОК.

Історики вважають, що обрання Вікеласа першим президентом МОК трапилося під впливом короля Греції Георга I і спадкоємного принца Костянтина, які були зацікавлені в проведенні Ігор I Олімпіади в Афінах. Природно, що процес підготовки до них в Греції виявився б ефективнішим у випадку, якщо б МОКом керувала відома і популярна в Греції людина.

Як перший президент МОК Д. Вікелас зробив великий внесок у підготовку до Ігор I Олімпіади та їх організацію. Разом з генеральним секретарем МОК П'єром де Кубертенем він доклав немало зусиль для того, щоб здолати ті сили в Греції (у тому числі і уряд цієї країни), які з певних політичних, економічних та інших причин негативно поставилися до ідеї проведення Ігор в цій країні.

В Оргкомітет з підготовки Ігор I Олімпіади було включено декілька нових осіб, у тому числі лідер опозиції Деліанніс, що активно підтримував проведення Ігор, який незабаром був призначений прем'єр-міністром Греції. Підготована програма Ігор 1896 р. була схвалена радою МОКу (тоді в його склад входили Д. Вікелас, П. де Кубертен і Е. Калло).

Роль Вікеласа в успішному проведенні Ігор I Олімпіади була невимірно більшою, аніж прийнято вважати. Підтримуваний наслідним принцом Костянтином, він зумів здолати різкий опір прем'єр-міністра Трікупіса, який вважав, що Греція не може з економічних причин дозволити собі понести великі витрати, пов'язані з будівництвом спортивних споруд, організацією і проведенням Ігор.

Найгострішою проблемою виявився збір грошей, необхідних для проведення Ігор. Кропітка робота в цьому напрямі дозволила знайти достатні засоби: уряд виділив 400 тис. драхм, надходження від продажу марок, квитків і сувенірів склали 600 тис., пожертвування приватних осіб і організацій — близько 330 тис. Основний внесок надійшов від грецького патріота, процвітаючого торговця і щедрого мецената Георгіоса Аверофа, що проживав в Александрії. Він пожертвував на проведення Ігор 920 тис. драхм. За рішенням організаційного комітету на знак заслуг Аверофа була споруджена мармурова статуя біля входу на стадіон, відкрита напередодні Ігор.

Величезної праці потребувала і підготовка спортивних споруд, в першу чергу античного стадіону, що давно перетворився на руїни. Сотні робітників впродовж довгого часу працювали цілодобово, розчищаючи стадіон, вмонтовуючи мармурові сходи, споруджуючи бігову доріжку, королівську ложу і так далі. Великий обсяг робіт був виконаний при будівництві стрільбища, велодрому, трибун для глядачів і пірсу для змагань плавців, тенісних кортів і інших об'єктів.

При підготовці і в процесі проведення Ігор I Олімпіади між Кубертенем і Вікеласом виникали конфлікти, які були пов'язані безпосередньо з

проведенням Ігор в Афінах, а також з різними поглядами на перспективи Олімпійських ігор в цілому. Кубертен був прибічником додання Іграм міжнародного характеру, з їх переміщенням з країни в країну. Вікелас же вважав Олімпійські ігри подією виключно грецької історії і культури, наполягав на постійному проведенні Ігор в Греції. Цей настрій Вікеласа мав широку суспільну підтримку в Греції і, природно, відбився на відношенні до Кубертена. Досить відзначити, що ім'я Кубертена під час проведення Ігор в Афінах жодного разу не було згадане ні в одному грецькому журналі і ні в одному офіційному звертанні.

Після Ігор в Афінах стосунки між Вікеласом і Кубертемом ще більш загострилися. Вікелас як і раніше наполягав на регулярному проведенні Ігор в Афінах. Кубертен категорично заперечував проти цього. Для обговорення спірного питання Вікелас навіть скликав Олімпійський конгрес. Кубертену вдалося відстояти свою позицію і Вікелас передав йому керівництво МОКом і незабаром зупинив своє членство в цій організації.

Проте Вікелас не залишив спроб проведення Олімпійських ігор в Афінах і виношував ідею проведення в Афінах проміжних Олімпійських ігор. Він взяв участь в Олімпійському конгресі 1904 р. в Брюсселі як делегат від Греції і зумів організувати проміжні неофіційні Олімпійські ігри в Афінах в 1906 р. Кубертен ці ігри відвідати відмовився. До честі Вікеласа, слід зазначити, що ігри 1906 р. були організовані і проведені на незмірно вищому рівні в порівнянні з Іграми 1900 р. у Парижі і Іграми 1904 р. в Сент-Луїсі.

Деметріус Вікелас помер 20 липня 1908 р. в Афінах. Його роль у відродженні Олімпійських ігор, наданні їм високого суспільного значення, на жаль, не оцінена в належній мірі.

П'єр де Кубертен (1896-1925)

Відродженню Олімпійських ігор світ перш за все зобов'язаний цілеспрямованості і енергії П'єра де Кубертена — французького громадського діяча, гуманіста і просвітителя, історика, літератора, педагога, соціолога. Віддаючи належне П'єру де Кубертену як людині, яка запропонувала ідею відродження Олімпійських ігор і яка зуміла вирішити безліч питань при створенні МОК, — керівного органу олімпійським спортом, і організації перших Ігор Олімпіад сучасності, напевно, не часто замислюються над тим, що без особливих особистих якостей Кубертена, його фанатичній відданості олімпійським ідеалам і наполегливості в реалізації своїх задумів, без його дивної працездатності, здібності до компромісів, без вражаючого уміння об'єднувати довкола себе зацікавлених людей, обертаючи їх в соратників, і одночасно обходити і ізолювати противників і незацікавлених людей, олімпійський рух в його нинішньому вигляді не відбувся б.

П'єр Фреді, барон де Кубертен, якому призначено було стати ініціатором відродження олімпійських ідей і засновником олімпійського руху, народився в Парижі 1 січня 1863 р. в багатій сім'ї французького живописця, що

походить з стародавнього італійського роду Фреді.

З дитячих років П'єр де Кубертен любив їздити верхи, займався фехтуванням і веслуванням. Книга Т.Хьюза "Шкільні роки Тома Брауна", прочитана їм в дванадцятирічному віці, викликала у хлопчика глибоку зацікавленість фізичним вихованням.

Ще дитиною П'єр разом з батьками побував: в Італії, Німеччині, Австрії, Швейцарії. У юнацькому віці Кубертен відвідав Англію, де дуже великий вплив на нього зробила філософська і педагогічна спадщина Томаса Арнольда — основоположника англійської системи фізичного виховання і одного з її пропагандистів.

П'єр де Кубертен навчався в одному з паризьких ліцеїв і у військовій школі в Сен-Сирі. Потім в Паризькому університеті отримав звання бакалавра мистецтв, науки і права, після чого продовжив навчання у Вільній школі політичних наук (Еколь Прем'єр) в Парижі, де ознайомився з французькою філософією і історією англійської освіти. У цей період значний вплив на нього зробив професор гуманітарних наук і риторики Карой, що викладав грецьку мову, історію Стародавньої Греції і Римської імперії.

Шлях до звеличення Франції молодий П'єр де Кубертен бачив у всемірній освіті і розвитку кращих людських якостей французів. В ті роки потужними рушійними чинниками його енергійної діяльності були освіта, вчення і педагогіка. Впродовж 1886—1887 рр. він опублікував ряд статей, які стосувалися проблем фізичного виховання, в яких, на відміну від багатьох своїх сучасників, закликав не копіювати закордонний спорт, а створювати на його основі щось нове.

Кубертену було доручено вивчити різні передові системи освіти і розробити рекомендації з організації фізичного виховання в навчальних закладах. Він успішно виконав завдання і вніс такі рекомендації, реалізація яких повинна була б привести до кардинальної зміни цієї системи. Він пропонував відмовитися від існуючої системи фізичного виховання як жорсткої і надмірно воєнізованою та впровадити вдосконалений варіант більш різносторонньої англійської системи, орієнтованої на ігри і рекреаційні види діяльності. У 1888 р. вийшла в світ книга Кубертена "Виховання в Англії", а в 1889 р. — ще одного його праця "Англійське виховання у Франції".

Глибоке вивчення впливу рухової активності і спорту на здоров'ї, культуру і виховання людей в різних країнах дозволило Кубертену виробити власне ставлення до спорту — і як до засобу освіти та виховання, і як до важливого чинника розвитку міжнародної співпраці, зміцнення світу і взаєморозуміння між народами.

Найбільш близькими до уявлень Кубертена про місце спорту в суспільстві виявилися погляди стародавніх греків, реалізовані в їх системі виховання і спортивних змагань, серед яких найяскравішими і значнішими були старогрецькі Олімпійські ігри.

П'єр де Кубертен запропонував уряду Франції свою олімпійську ідею — і першим кроком до її втілення в життя повинні були стати розгортання

широкої системи міжнародних спортивних змагань як основи для розвитку, розширення і зміцнення міжнародної співпраці і протидії конфліктам між країнами. Проте у Франції ці заклики були зустрінуті досить холодно, тому Кубертену довелося відстоювати і пропагувати свої ідеї в інших європейських країнах і в США.

Кубертен в 1889—1890 рр. не лише вів обширне листування з багатьма фахівцями з різних країн, але і організував міжнародні змагання з різних видів спорту, здійснив ділові поїздки до США і до Великобританії. Так, відвідавши США в 1889 р. як учасник науково-практичної конференції з фізичного тренування, П'єр де Кубертен в 1890 р. організував аналогічний з тематики міжнародний науковий конгрес в Парижі.

На основі того, що в період 1891—1894 рр. склався англо-американо-французький союз у сфері спорту. Кубертен зробив багато для розширення спортивних обмінів, проведення різних міжнародних змагань і поширення ідеї відродження Олімпійських ігор, завдяки чому число його прибічників зросло.

Поряд з цим Кубертен розумів, що з початком 90-х років XIX століття в світі з'явилися ряд об'єктивних передумов, які сприяли відродженню Олімпійських ігор. У своїй праці "Олімпійські ігри 776 р. до н.е. — 1896 г." він писав, що XIX ст. було свідком пробудження інтересу до фізичної культури: на початку століття - в Німеччині і Швеції, в 50-і роки - в Англії, в кінці XIX ст. — в США і Франції. До того ж великі технічні відкриття — залізниця і телеграф - скоротили відстані, люди почали жити по-новому, раси проникли одна в іншу, краще пізнали один одного і кожній з них захотілося порівняти себе з іншими.

Осіною 1893 р. Кубертен виїхав на чотири місяці в США. У Чикаго, в Каліфорнії, Техасі і Луїзіані, у Вашингтоні і Нью-Йорку він відвідував університети і спортивні клуби, виступав з лекціями з історії спорту, популяризувавши власні ідеї відродження олімпізму. Хоча приймали Кубертена тепло, але, як згадував він потім в "Олімпійських мемуарах", ідея відродження Олімпійських ігор ніде не була зустрінута з ентузіазмом, що породжувало відчуття неминучої невдачі задуму.

Для подолання цих настроїв Кубертену потрібно було докласти величезних зусиль у пошуку прибічників своїх ідей, мобілізації соратників до активної діяльності з підготовки конгресу, розширенню кола його учасників і залучення до цього заходу суспільної уваги.

У своєму прагненні відродити Олімпійські ігри на сучасному етапі Кубертен багато що почерпнув з історії організації і проведення старогрецьких Олімпійських ігор. Він вважав, що стародавні звичаї повинні стати джерелом натхнення і краще служити сучасному світу. Майже детально розробивши організацію і процедуру проведення Олімпійських ігор, Кубертен додав елементи, які, на його думку, були необхідні для задоволення надій і сподівань сучасного людства. Це, перш за все, інтернаціональний характер Олімпійських ігор, включення в програму змагань більшої кількості видів спорту, добровільна участь спортсменів-

любителів і так далі.

Нарешті, незвичайно напружений підготовчий період завершився — і 16 червня 1894 р. в Парижі у великому залі Сорбонни відкрилося перше засідання конгресу, на який з різних країн зібралися близько двох тисяч осіб.

Так відродилася олімпійська ідея, яка, як емоційно говорив в своєму виступі схвильований історичною подією Кубертен, змушує частіше битися серця людей, стимулюючи найбільш сприятливі життєві інстинкти, ідея, яка, подібно променю всемогутнього сонця, пронизала ряд століть, щоб осяяти переддень ХХ ст. радістю і надією.

Кубертен виступав за ідею мобільного президентства, тобто щоб президентом МОКу був представник тієї країни, яка проводить чергові Ігри. Зважаючи на те, що перші ОІ проводилися в Афінах (1896 р.), першим президентом було обрано грецького діяча – Диметріуса Вікеласа. Проте вже по їх завершенню, цю місію на себе перебрав сам П'єр де Кубертен, оскільки столицею наступних ОІ 1900 р. було обрано Париж.

Оскільки наступні Ігри III Олімпіади повинні були пройти в 1904 р. в Сент-Луїсі (США), на пост нового президента Міжнародного олімпійського комітету пропонувалося висунути члена МОКНУВ, американського професора Уільяма Слоена. Проте він відмовився і запропонував, щоб президентом МОК залишився Кубертен як засновник сучасного олімпійського руху. Ця пропозиція була прийнята, а порядок переобрання президента МОК на чергові чотири роки Міжнародний олімпійський комітет відмінив.

17 липня 1914 р. в залі Сорбонни у присутності президента Французької Республіки Раймона Пуанкаре на урочистій церемонії, присвяченій 20-ій річниці відродження Олімпійських ігор, відбулася презентація олімпійського прапора, створеного П'єром де Кубертенем: на білому полотнищі — символ з п'яти переплетених кілець — блакитного, жовтого, чорного, зеленого і червоного, символізуючих п'ять континентів світу (Європу, Азію, Африку, Австралію, Америку), нерозривно пов'язаних спортом. На стадіоні цей прапор вперше був піднятий в 1920 р. в Антверпені на Іграх VII Олімпіади.

Початок Першої світової війни призвів до виникнення цілого ряду проблем, вирішувати які довелося Міжнародному олімпійському комітету і П'єру де Кубертену як президентові МОК.

Як відомо, Ігри 1916 р. повинні були відбутися в Берліні. Відразу після закінчення Ігор Олімпіади 1912 р. в Стокгольмі Берлін почав активно готуватися до майбутніх Ігор. Проте літом 1914 р. вибухнула Перша світова війна. Багато європейських країн, найбільш активні учасники олімпійського руху, виявилися на порозі війни з Німеччиною. Відразу виникли вимоги про перенесення з Берліну Ігор Олімпіади, виключили з Міжнародного олімпійського комітету членів МОК для Німеччини і країн, які виявилися її союзниками.

Виникла реальна загроза розколу МОК. Більше того, багато хто вважав, що проблеми, викликані війною, можуть взагалі призвести до розвалу олімпійського руху.

Кубертену довелося мобілізувати всі свої дипломатичні здібності, авторитет, контакти і зв'язки, щоб зберегти єдність олімпійського руху. Звичайно, Ігри в тих історичних умовах не могли відбутися ні в Берліні, ні в якому-небудь іншому місті, проте зберегти МОК вдалося. Більше того, ситуація, що склалася, змусила Кубертена прийняти заходи по заміні місця розміщення штаб-квартири МОК — з тим, щоб зробити його більш незалежним від політичного тиску. За підтримки одного зі своїх найбільш авторитетних соратників барона Годфруа де Блоне Кубертену вдалося в квітні 1915 р. перенести резиденцію МОК до Лозанни — міста в нейтральній Швейцарії, яке з тих пір стало адміністративним центром МОКу і місцем зберігання архівів сучасного олімпійського руху.

Після закінчення Першої світової війни відбулися Ігри VII Олімпіади в Антверпені (1920 р.), потім Ігри VIII Олімпіади в Парижі (1924 р.).

На парижській сесії Міжнародного олімпійського комітету в 1922 р. за ініціативою Кубертена і його прибічників було прийнято рішення про проведення в 1924 р. змагань із зимових видів спорту під назвою "Міжнародний спортивний тиждень з нагоди VIII Олімпіади". Ці змагання, що відбулися в Шамоні (Франція), були потім (на Олімпійському конгресі, який проходив в Празі в 1925 р.) класифіковані як перші офіційні зимові Олімпійські ігри.

Романтизм та ідеалізм Кубертена не перешкодили йому з дивною завзятістю, практичністю, терпінням і гнучкістю провести олімпійський рух через потрясіння і випробування трьох десятиліть. В той же час він безпосередньо брав участь в організації і проведенні Олімпійських ігор, що відбулися в період з 1896 по 1924 р. (як президент МОК, Кубертен очолював цю міжнародну організацію до 1925 р., а потім до кінця свого життя був почесним президентом МОК).

Олімпізм визначався Кубертенем як філософія життя, що увібрала в себе і з'єднала в одне збалансоване ціле всі якості тіла, розуму і волі. Поєднуючи спорт з культурою і освітою, олімпізм допомагає створити такий спосіб життя, який ґрунтувався б на радості, знайденій в зусиллі, в освітній цінності хорошого прикладу і пошани до фундаментальних етичних принципів. У тексті Олімпійської хартії дається сучасне соціологічне бачення олімпійського принципу, і це поєднується також з важливою політичною користю, що досягається поряд з психофізичним вдосконаленням спортсменів.

Підкреслюючи, що без знання минулого ми не змогли б зрозуміти майбутнього, Кубертен плекав надію, що історія реалізує всі інтелектуальні компоненти, у тому числі і олімпізм, який також належить історії. Кубертен відзначав, що Олімпійські ігри мають педагогічний аспект, який, як і у минулому, сфокусований на культурі молоді і колективній думці народів. Погляди Кубертена на олімпійський спорт, його ідеали і функції в повному обсязі виявилися в написаній ним "Оді спорту".

Захопившись ідеєю створення офіційного і стабільного взаємозв'язку між мистецтвом і спортом під час Олімпійських ігор, П'єр де Кубертен в

травні 1906 р. скликав "Консультативну конференцію мистецтва, літератури і спорту", яка проходила в будівлі театру Комеді-Франсез.

Відповідно до рішення паризької сесії МОК (1906 р.), художні змагання передбачалося провести під час Ігор IV Олімпіади, які проходили в Лондоні в 1908 р. Проте такі художні змагання не відбулися.

У програму ж Ігор V Олімпіади в 1912 р. в Стокгольмі вперше був включений конкурс мистецтв, на якому були представлені твори живопису, скульптури, архітектури, літератури і музики. Золота медаль по розділу літератури була присуджена "Оді спорту", авторами якої були оголошені Г. Хохрод і М. Ешбах. Проте, коли прийшов час вручати винагороду, з'ясувалося, що автором оди є П'єр де Кубертен, який виступав в конкурсі під псевдонімом.

Кубертен також доклав немало зусиль для створення Універсального педагогічного союзу, організованого в 1925 р., і Міжнародного бюро спортивної психології. Одним з результатів їх діяльності стала створена в 1930 р. "Хартія спортивних реформ".

Кубертен-педагог бачив спорт, як унікальний засіб виховання і освіти. Він вважав, що спорт — це діяльність не лише заради задоволення або від бездіяльності і навіть не фізична компенсація розумової роботи, а джерело внутрішнього вдосконалення кожної людини.

Кубертен закликав пам'ятати, що Олімпійські ігри — не власність окремої країни або раси, що вони не можуть бути монополізовані якою б то не було групою, а належать всьому світу. Тому всі нації повинні прийняти це без заперечень, а заняття спортом повинні трактуватися на основі рівності, безвідносно до коливань і капризів громадської думки.

П'єр де Кубертен неодноразово висловлювався стосовно різних аспектів проблеми любительського статусу спортсменів. Він негативно ставився до прагнення певних сил зберегти в спорті те визначення любительського статусу, яке було породжено свого часу застиглою анахронічною англосаксонською класовою системою, що знайшла своє віддзеркалення у сфері спорту в прийнятому в 1866 р. статуті Любительського атлетичного клубу, що сильно впливав на англійське суспільство і по суті закривав дорогу в любительський спорт тим, хто, не маючи капіталів, був вимушений заробляти на життя повсякденною фізичною працею (наприклад, ремісникові або найманому робітникові). Кубертен підкреслював, що важливим є дух спорту, а не дурна англійська ідея про те, що лише мільйонерам дозволено присвячувати себе спорту. Він був переконаний, що жодним чином спорт не має бути предметом розкоші, класової відмінності і расової заобони не повинні мати місця в спорті, що час, коли спортсменів просили сплатити їх транспортні витрати і розміщення, завершився, хоча є ще багато "липових" любителів, яких слід виявити і засудити, і багато тих, кого несправедливо записали в професіонали і кому слід дати дозвіл на виступ в змаганнях спортсменів-любителів.

У своїй діяльності П'єр де Кубертен не забував про зв'язок спорту в Стародавній Греції з релігією і вважав, що саме цей зв'язок багато в чому

забезпечував старогрецьким Олімпійським іграм життєздатність.

Після Ігор XI Олімпіади 1936 р. в Берліні П'єр де Кубертен в березні 1937 р. (за декілька місяців до смерті) надіслав лист уряду Німеччини, пропонуючи створити Центр олімпійських досліджень, якому могли б бути передані всі документи і незавершені проекти відносно відродження олімпізму.

Проте смерть Кубертена, Друга світова війна, а після неї і ряд інших причин довго не давали можливості створити такий центр. Нарешті, після того, як було подолано багато перешкод, Карл Дієм і Хуан Кетсеас втілили в життя ідею П'єра де Кубертена, заснувавши Міжнародну олімпійську академію, урочисте відкриття якої відбулося в грецькій Олімпії 16 червня 1961 р. Ця міжнародна організація була створена для координації і керівництва науковими дослідженнями в області олімпійської ідеології.

П'єр де Кубертен жив в Швейцарії до самої смерті, яка раптово обірвала його життя 2 вересня 1937 р. під час прогулянки в женевському парку Ля Гранж.

Анрі де Байє-Латур (1925-1942)

Анрі де Байє-Латур народився 1 березня 1876 року. Він закінчив Левенський університет. З дитячих років активно займався спортом, був чудовим наїзником.

Після завершення університету Анрі вступив на дипломатичну службу, виконував завдання уряду Бельгії, був її дипломатичним представником в Нідерландах.

В 1903 році графа Анрі де Байє Латура обирають членом МОК. Він же згодом у 1906 році став одним з ініціатором створення НОК Бельгії, найважливішим завданням якого було забезпечення постійної участі спортсменів цієї країни в ОІ.

В 1920 році столицею ОІ було обрано Антверпен, що багато в чому було обумовлено наполегливістю Латура. І незважаючи на складну ситуацію в Бельгії на цей час, графу все ж вдалося здійснити підготовку до Ігор на досить високому рівні.

В 1921 році в Лозані відбувся VII Олімпійський конгрес, на якому розглядалися питання присвячені суддівству змагань, сесіям МОК, а також було прийнято рішення про надання Олімпійським конгресам статусу верховного органу МОК. На цьому ж конгресі вперше був сформований склад виконкому МОК. В число членів цього виконкому ввійшов і Анрі де Байє-Латур 1 жовтня 1921 року.

Після завершення VIII Олімпійського конгресу, який проходив у Празі у 1925 році в Празі, там же відбулася і 24 (23) сесія МОК, перед якою Кубертен письмово сповістив членів комітету про свою відставку. В якості наступного президента МОК Кубертен запропонував кандидатуру Анрі де Байє-Латура, який на той час займав посаду заступника голови виконкому МОК.

На сесії МОК в Празі 28 травня 1925 р. відбулися вибори президента

Міжнародного олімпійського комітету. У першому турі враховувалися голоси як присутніх членів МОКу, так і тих, хто був відсутній на сесії, але голосував поштою. В результаті жоден з висунутих кандидатів не набрав необхідної для обрання кількості голосів. З 40 підрахованих в першому турі голосів граф Анрі де Байє-Латур отримав 17, барон П'єр де Кубертен — 11, за голову виконкому МОК швейцарця барона Годфруа деБлоне було подано 6 голосів, ще два кандидати — французи граф Жюстін'ян де Кларі і маркіз Мелініор де Поліньяк - отримали відповідно 4 і 1 голос, один бюлетень був визнаний недійсним.

У другому турі голосування брали участь лише присутні на сесії члени МОК. З 27 голосів Анрі де Байє-Латур отримав 19 — і, таким чином, був вибраний третім президентом Міжнародного олімпійського комітету.

Відповідно до прийнятого рішення, Анрі де Байє-Латур 1 вересня 1925 р. приступив до виконання обов'язків президента МОК.

З початком президентства Анрі де Байє-Латура олімпійський рух вступив в нову стадію свого розвитку. Деякі дослідники відзначали, що Байє-Латур був одним з видних представників "нової хвилі", що утворилася після Першої світової війни, і став відомий як "роз'їжджаючий посол МОК". Важливу роль Байє-Латур відіграв в становленні Латиноамериканських ігор і модернізації Далекосхідних ігор.

В процедурних питаннях президент МОК надавав перевагу послідовній опорі на виконком МОК. Обговорювалася, в основному, програма Ігор і форми їх проведення, велися дискусії про включення нових видів спорту в програму ОІ. Під керівництвом Латура почалося утвердження жіночих номерів олімпійської програми в плаванні, легкій атлетиці, гімнастиці, швидкісному бігу на ковзанах, лижному спорті, фехтуванні.

Загальноприйнятими в практиці МОК стали і такі поняття, як «олімпійська естафета». «Олімпійське селище» та ін.. Види олімпійської програми та показових виступів набули постійного характеру. Єдиними стали і нагороди, які вручалися на Іграх. Ввійшла в практику планомірна підготовка до ОІ.

Величезна енергія Байє-Латура вичерпувалась в значній мірі на дискусіях про проблеми аматорства в олімпійському спорті. Це в подальшому призвело до виключення з програми таких видів спорту, як регбі, теніс і бейсбол.

Свою увагу Анрі де Байє-Латур сконцентрував на дотриманні і захисті олімпійських правил.

МОК і Латур, який тоді був на чолі його керівництва, послідовно проводили політику як активного неприйняття міжнародного робітничого спортивного руху, так і недопущення керованого більшовиками Радянського Союзу в Олімпійський рух. "Більшовики поставили себе поза суспільством, — говорив Байє-Латур. — Доки я — президент МОКВ, радянський прапор не з'явиться на олімпійському стадіоні".

Судячи з усього, саме антибільшовицькі переконання Анрі де Байє-Латура, як і позиція очолюваного ним Міжнародного олімпійського комітету,

що не бажав прийняття Радянського Союзу в олімпійський рух, стали багато в чому причиною того, що в літературі, що видавалася в СРСР, особа третього президента МОК і його діяльність або замовчувалися, або подавалися тенденційно, а інколи і в спотвореному вигляді.

Якщо ж говорити про стиль лідерства Анрі де Байє-Латура усередині МОК, то, як відзначають окремі дослідники, Байє-Латур в цьому відношенні був толерантнішим, ніж владний Кубертен. Про те, що самі члени МОК були задоволені практичною діяльністю Байє-Латура на посту глави Міжнародного олімпійського комітету, свідчить хоч би той факт, що на сесії МОК, що відбулася в 1933 р. у Відні, Анрі де Байє-Латура, який на той час вже вісім років керував олімпійським рухом, знову переобрали президентом МОК на наступний восьмирічний термін і це рішення було прийнято переважною більшістю голосів членів МОК (причому вибори були таємними, на чому наполягав сам Байє-Латур).

Наближалися Ігри XI Олімпіади, право проведення яких Міжнародний олімпійський комітет надав Берліну. Йому було віддано перевагу серед одинадцяти міст, що претендували стати містом цих Олімпійських ігор.

Після приходу до влади очолюваних Гітлером німецьких націонал-соціалістів світова громадськість розвернула боротьбу за те, щоб майбутні в 1936 р. Ігри XI Олімпіади і IV зимові Олімпійські ігри були перенесені з Німеччини в інші країни, оскільки дуже явними і обґрунтованими були сумніви в тому, що організатори Олімпійських ігор в країні, де панує нацистський режим, дотримуватимуть основоположні принципи Олімпійської хартії.

У 1933 р. президент Міжнародного олімпійського комітету Анрі де Байє-Латур офіційно звернувся до керівництва Німеччини з вимогою гарантувати дотримання Олімпійської хартії або відмовитися від проведення Ігор. Такі гарантії були дані: гітлерівці готові були обіцяти все що завгодно, аби не позбутися Олімпійських ігор, на які вони вельми і вельми розраховували.

Проти проведення Ігор в Берліні виступили спортсмени-євреї в Сполучених Штатах Америки, а Любительська атлетична федерація США попередила, що відмовиться брати участь в Олімпійських іграх 1936 р., якщо в Німеччині не знімуть заборону на участь в Іграх спортсменів-євреїв.

У червні 1936 р. в Парижі відбулася конференція в захист олімпійського руху. Учасники конференції визнали проведення Олімпійських ігор в країні, де панує нацистський режим, несумісним з принципами олімпізму і призвали організувати Народну олімпіаду в Барселоні (це місто в 1931 р. при виборах столиці Ігор XI Олімпіади зайняло друге місце услід за Берліном).

До Барселони в липні 1936 р. прибули команди спортсменів із понад 20 країн. Проте фашистський заколот, що почався в Іспанії 18 липня 1936 р., напередодні відкриття Народної олімпіади, не дав можливості провести її.

Ігри 1936 року таки відбулися в Берліні. Проте, події і факти, пов'язані з Олімпійськими іграми 1936 р., дії МОКу і його президента Байє-Латура відносно проведення цих Ігор в нацистській Німеччині і до теперішнього часу тлумачаться неоднозначно і служать предметом дискусій. Одні

дослідники вважають, що рішення МОК, який все ж санкціонував проведення Ігор 1936 р. в Німеччині, сприяло торжеству безперервності Ігор і законності, оскільки Олімпійські ігри, не дивлячись ні на що, відбулися згідно з рішенням МОК. Інші вихваляють чітку організацію цих Ігор. Але треті абсолютно обгрунтовано заперечують, що все це разом узятє не може приховати того, що і IV зимові Олімпійські ігри в Гарміш-Партенкірхені і Ігри XI Олімпіади в Берліні перетворилися в руках Гітлера в засіб політичної гри.

1 вересня 1939 р. агресією гітлерівської Німеччини проти Польщі почалася Друга світова війна, а 22 листопада 1939 р. Карл Рітгер фон Хальт повідомив президента МОК Анрі де Байє-Латура, що Німеччина відгукує свою заявку на проведення V зимових Олімпійських ігор 1940 р. в Гарміш-Партенкірхені.

У липні 1940 р., коли Бельгія була вже окупована німецькими військами, Анрі де Байє-Латура в Брюсселі відвідав Карл Дієм, що виконував інструкції Іортфюрера Ганса фон Чаммер унд Остена, який отримав санкцію Гітлера на переговори з президентом Міжнародного олімпійського комітету про "реорганізацію" МОК. Після цих переговорів Карл Дієм відзначив в своєму щоденнику про слабкий опір Байє-Латура німецьким планам. Дієм стверджував, що цей план був схвалений Байє-Латуром, який знайшов його відмінним і лише вніс поправки до параграфу про членство в МОК, і що формулювання Байє-Латура будуть дуже корисні для подальших переговорів.

В той же час дослідники відзначають, що після окупації Бельгії гітлерівськими військами Байє-Латур не підтримував контактів з членами МОК, поклавши цю роботу на віце-президента МОК Едстрема, що знаходився в нейтральній Швеції. Таку поведінку Байє-Латура деякі автори інтерпретують як неприйняття ним націонал-соціалістів. У деяких роботах наголошується на тому, що син Байє-Латура став солдатом Вільної бельгійської армії. Не виключено, що участь сина в русі опору проти німецьких нацистів вельми ускладнило положення Байє-Латура, що знаходився в окупованому Брюсселі.

6 січня 1942 р. Анрі де Байє-Латур помер в Брюсселі.

Діяльність Анрі де Байє-Латура в олімпійському русі, у тому числі, і перш за все, в ті непрості роки, протягом яких він очолював МОК, оцінюється далеко не однозначно. Але більшість дослідників відзначають, що Байє-Латур виявився гідним наступником Кубертена, був людиною з сильним і благородним характером. На посту президента Міжнародного олімпійського комітету Байє-Латур проявив себе рішучим, знаючим справу керівником і в той же час досвідченим дипломатом. Він завжди старався уберегти олімпійський спорт від усілякої комерції, зберегти його велич і красу, цілком присвятивши своє життя служінню світлим ідеалам олімпізму.

Юханнес Зігфрід Едстрем (1946-1952)

Юханнесу Зігфріді Едстрему - четвертому президентові МОК - довелося

керувати олімпійським рухом в один із найскладніших періодів його історії.

Ю.З. Едстрем народився 21 листопада 1870 р. в Гетебурзі — місті на південному заході Швеції.

Спочатку він вчився в Швеції, потім в США і Швейцарії (у Федеральному технологічному інституті в Цюріху). Ще в студентські роки захоплювався спортом, віддаючи перевагу легкій атлетиці, Едстрем був досить сильним бігуном-спринтером, встановив в 1891 р. рекорд Швеції.

Після завершення навчання він майже десять років провів за кордоном, працюючи в електричних концернах США і Швейцарії, де отримав хорошу професійну підготовку в області техніки і технології. Повернувшись в кінці ХІХ ст. на батьківщину, Едстрем обіймав різні керівні посади в Шведській трамвайній корпорації. У 1901-1903 рр. він був президентом Шведської легкоатлетичної федерації.

На початку ХХ ст., Едстрем став одним з керівників Національного спортивного руху в Швеції.

Організаторські здібності Ю.З. Едстрем проявив в період підготовки до Ігор V Олімпіади (1912 р.). Тут слід нагадати, що шведи з самого початку діяльності МОК добивалися проведення Олімпійських ігор у себе в країні. І коли на 11-ій сесії МОК, яка відбулася в травні 1909 р. в Берліні, Міжнародний олімпійський комітет підтвердив свій вибір, зроблений в 1908 р. на 10-ій сесії МОК в Лондоні, і одногосно затвердив Стокгольм містом проведення Олімпійських ігор 1912 року, в Швеції вельми активно і з великим ентузіазмом взялися за підготовку до них.

Юханнес Зігфрід Едстрем плідно працював в Організаційному комітеті Ігор V Олімпіади. Будучи однією з основних рушійних сил в цьому оргкомітеті, Едстрем немало зробив для того, щоб Стокгольм добре підготувався до Ігор, а олімпійські змагання були проведені на високому рівні.

У 1921 р. Юханнес Зігфрід Едстрем був обраний членом МОК.

Коли в 1921 р. за ініціативою П'єра де Кубертена Міжнародний олімпійський комітет затвердив створення виконавчої ради МОК (надалі він отримав назву - виконком МОК), серед п'яти його членів, обраних в перший склад цієї ради, був Ю.З. Едстрем (разом з А. де Байє-Латуром, І. Гут-Ярковським, Р. де Блоне, М. де Поліньяком).

У 1931 р. член МОК Юханнес Зігфрід Едстрем був вибраний віцепрезидентом Міжнародного олімпійського комітету. Це в черговий раз підтвердило високий авторитет Едстрема і стало визнанням його великих заслуг в розвитку олімпійського спорту і олімпійського руху.

Коли у вересні 1939 р. почалася Друга світова війна і тодішній президент Міжнародного олімпійського комітету бельгієць Анрі де Байє-Латур виявився на території, окупованій в 1940 р. гітлерівською Німеччиною, і був вимушений припинити спілкування з членами МОК, віцепрезидент Міжнародного олімпійського комітету Юханнес Зігфрід Едстрем фактично став здійснювати функції координатора МОК, чому сприяв нейтральний статус Швеції, що не брала участь в Другій світовій війні.

Коли 6 січня 1942 р. Байє-Латур раптово помер Ю.З. Едстрем, що знаходився в Стокгольмі, перейняв на себе виконання обов'язків президента МОК, а вже у 1946 році офіційно був обраний на цей пост.

Під час Другої світової війни Едстрем по суті був головною сполучною ланкою між членами МОК: йому вдавалося регулярно підтримувати контакти з 60 з 73 членів Міжнародного олімпійського комітету. Багато в чому саме завдяки Едстрему вдалося уберегти олімпійський рух від розколу у важкі військові роки і відродити діяльність МОК після закінчення Другої світової війни.

За ініціативою Юханнеса Зігфріда Едстрема були здійснені кадрові зміни у вищому керівництві МОК: в результаті голосування, проведеного по листуванню, американець Ейвері Брендедж (член МОК з 1936 р.) був вибраний віце-президентом Міжнародного олімпійського комітету. Вже у той час, ще не будучи офіційно президентом МОК, Едстрем не приховував, що хотів бачити Брендеджа своїм наступником, хоча і боявся опозиції в цьому питанні з боку європейців - членів МОК.

У своїй діяльності на посту президента Міжнародного олімпійського комітету Едстрем прагнув до того, щоб олімпійський рух сприяв інтересам міжнародного взаєморозуміння.

Проблема аматорства в олімпійському спорті продовжувала залишатися одною з найбільш гострих, складних і суперечливих аспектів сучасного олімпійського руху. Серед тих, хто енергійно захищав статус спортсмена-любителя, був віце-президент МОК і президент Національного олімпійського комітету США Ейвері Брендедж. МОК створив комісію на чолі з ним для вивчення цієї проблеми і внесення відповідних пропозицій. Доповідь комісії Е. Брендеджа була одним з основних питань, що розглядалися на сесії МОК, яка проходила під головуванням Ю.З. Едстрема в червні 1947 р. в Стокгольмі. Сесія прийняла запропоноване комісією визначення, відповідно до якого спортсмен-любитель, — це той, чий зв'язок із спортом зараз і ніколи не був пов'язаний з отриманням матеріальних вигод будь-якого роду.

З 30 січня по 8 лютого 1948 р. в швейцарському альпійському курортному містечку Санкт-Моріц проходили V зимові Олімпійські ігри, в яких взяли участь спортсмени з 22 країн.

Під час проведення V зимових Олімпійських ігор там же, в Санкт-Моріці, під керівництвом Ю.З. Едстрема пройшла сесія МОК, на якій були присутні 28 з 69 членів Міжнародного олімпійського комітету. На цій сесії окрім визнання нових, національних олімпійських комітетів були обговорені і схвалені пропозиції щодо проведення конгресу "Медицина і спорт" і про організацію "Міжнародного олімпійського дня", а також розглянуто ряд проблем, пов'язаних з конфліктами між деякими Національними олімпійськими комітетами і Міжнародними спортивними федераціями.

Юханнес Зігфрід Едстрем немало зробив для нормалізації взаємин і зміцнення ділових контактів між МОК, Національними олімпійськими комітетами і Міжнародними спортивними федераціями, добре уявляючи, що кожна з цих складових олімпійського руху має свої специфічні функції.

До Ігор XIV Олімпіади (1948 р.) було приурочено проведення в Лондоні сесії МОК, на якій були присутні 47 з 73 його членів. У числі основних питань порядку денного цієї сесії були доповіді про підготовку до майбутніх в 1952 р. VI зимових Олімпійських ігор в Осло і Ігор XV Олімпіади в Хельсінкі.

На сесії було підняте і питання про необхідність введення вікового ліміту для членів МОК. Президент Міжнародного олімпійського комітету Едстрем завжди був проти такої постанови питання. Він вважав, що старі за віком члени МОК не лише є досвідченими, але і мають кращі можливості (у тому числі економічні) представляти МОК і виконувати обов'язки членів Міжнародного олімпійського комітету. Ю.З. Едстрем, якому тоді йшов 78-й рік, на сесії МОК в Лондоні відмовився приймати участь в голосуванні з цього питання. Проте більшість членів комітету не підтримали точку зору президента. Тоді Едстрем вніс компромісну пропозицію, що зводилася до того, що члени МОК, що досягли 70-річного віку, не матимуть права голосу, залишаючись почесними членами Міжнародного олімпійського комітету. Ця пропозиція була прийнята. Враховуючи заслуги Юханнеса Зігфріда Едстрема в розвитку олімпійського руху і в зміцненні миру, МОК запропонував висунути кандидатуру президента Міжнародного олімпійського комітету на присудження Нобелівської премії. Проте Ю.З. Едстрем звернувся до своїх колег — членів МОК — з проханням не посилати це клопотання в Нобелівський комітет.

Едстрем підтримав пропозицію про створення Міжнародної олімпійської академії, яку вніс і відстоював учений з Греції і відповідальний секретар Національного олімпійського комітету цієї країни Іоаніс Кетсеас, що представив учасникам сесії МОК в Стокгольмі (1947 р.) проект створення цієї академії в Олімпії.

Ю.З. Едстрем вважав за необхідне припинити проведення в рамках Олімпійських ігор конкурсів мистецтв, посилаючись на "професійний характер" таких змагань (нагадаємо, що конкурси мистецтв, приурочені до Олімпійських ігор, були включені в їх програму за ініціативою П'єра де Кубертена і проводилися в період 1912—1948 рр.). На 11-ій сесії МОК, що відбулася в травні 1950р. у Копенгагені, конкурс мистецтв з програми Ігор XV Олімпіади (1952 р.) був виключений і надалі такі конкурси вже не входили в програму Олімпійських ігор. У 1954 р., після того, як Едстрем покинув пост президента МОК, Міжнародний олімпійський комітет прийняв рішення про заміну конкурсів мистецтв виставками витончених мистецтв, які влаштовувалися оргкомітетами в період проведення Олімпійських ігор.

Однією з найважливіших подій того періоду в історії олімпійського спорту і, мабуть, найбільш помітною віхою в тодішній діяльності Юханіеса Зігфріда Едстрема на посту президента МОК стало прийняття в олімпійський рух Радянського Союзу, що потребувало непростой підготовчої роботи. Не можна не згадати, що за довгі роки перебування в складі МОК, куди Ю.З. Едстрем, як наголошувалося вище, був вибраний в 1921 р., сталися певні зміни в його позиції з цього питання, яка набула вираженого демократичного

характеру.

Едстрем був противником будь-яких проявів націоналізму в олімпійському русі. Він навіть підняв питання про заміну статті 33 Олімпійських хартії і запропонував, щоб на церемонії відкриття Олімпійських ігор спортсмени марширували не в командах своїх країн, а по видах спорту. За тим же принципом (не по країнах, а по видах спорту) Едстрем пропонував розселити спортсменів в Олімпійському селищі. Проте ці пропозиції президента МОК не зустріли підтримки і не були реалізовані.

Напередодні відкриття Ігор XV Олімпіади в Хельсінкі, 16 липня 1952 р., почала свою роботу сесія Міжнародного олімпійського комітету, на якій були присутні 57 з 77 членів МОК. На сесії було розглянуто питання про вибори нового президента МОК, оскільки Ю.З. Едстрем, пославшись на свій похилий вік (йому тоді йшов вже 82-й рік), подав у відставку. Новим президентом Міжнародного олімпійського комітету на сесії в Хельсінкі після декількох турів голосування став Ейвері Брендедж, що займав до цього пост віце-президента МОК. Юханнес Зігфрід Едстрем на тій же сесії був одностайно вибраний почесним президентом МОК. Після цього Ю.З. Едстрем прожив ще без малого дванадцять років і помер в Стокгольмі 18 березня 1964 р. на 94-му році життя.

Більшість дослідників відзначають, що Юханнес Зігфрід Едстрем зробив дуже багато для поширення ідей олімпізму в світі, зміцнення олімпійського руху і розвитку олімпійського спорту. Досконалішою стала міжнародна олімпійська система, була істотно реорганізована діяльність МОК, забезпечені можливості для реальної співпраці Міжнародного олімпійського комітету, Національних олімпійських комітетів і Міжнародних спортивних федерацій, вдосконалена система підготовки і проведення Олімпійських ігор, впорядкована програма олімпійських змагань.

Ейвері Брендедж (1952-1972)

Ейвері Брендедж народився 28 вересня 1887 р. в американському місті Детройті (штат Мічиган) в сім'ї робітника. Батько Ейвері був різьбярем по каменю.

Брендедж старанно вчився. Початкову освіту він здобув в Шервудській середній школі. Одним з пам'ятних епізодів того періоду життя Ейвері стала його перемога в конкурсі на кращий нарис для міської газети в 1900 р. Призом була поїздка до Вашингтона на церемонію вступу Уільяма Мак-Кінлі на посаду Президента Сполучених Штатів Америки на другий термін.

Спортивним захопленням юного Ейвері не могло перешкодити навіть те, що йому ще з 10-річного віку довелося носити окуляри. Почав він з метання диску, потім зайнявся стрибками в довжину, штовханням ядра і деякими іншими видами легкої атлетики. Оскільки в його школі в ті часи не було умов для занять спортом, Ейвері тренувався в парках і на галявинах, а замість ядра використовував важкий камінь. Брендедж придумував різні вправи, що допомагають покращувати результати в бігу, стрибках і метаннях. Окрім

того, в коледжі він грав в баскетбол і футбол, швидко завоювавши репутацію сильного і різностороннього спортсмена.

Ейвері співпрацював в газеті "Дейлі Ілінойс", був головою "Старого оленя" (так називався щорічний університетський гала-забіг), вступив в дві літературні організації. Настільки насичене і неспокійне життя молодого Брендеджа, який не шкодував сил і часу для досягнення мети і тому постійно і напружено працював, багато в чому пояснюється його прагненням довести таким товаришам по навчанню, колегам і іншим, що бідний парубок може досягнути успіху в житті, зуміє сам "зробити себе", досягнути гідного положення в суспільстві. Поряд з цим біографи Брендеджа відзначають його індивідуалізм і аскетизм, що виявилися вже в молоді роки.

Ейвері досить успішно виступав в чемпіонатах США з легкоатлетичних багатоборств. Зокрема, на першості США в 1910г. він посів третє призове місце, а в 1911 р. був на таких змаганнях четвертим. Завдяки цим успіхам Брендедж став одним з претендентів до складу збірної США з легкої атлетики для участі в Іграх V Олімпіади в Стокгольмі (1912 р.). Успішно виступивши в західних регіональних відбіркових змаганнях, Брендедж був включений в олімпійську команду США.

На Іграх V Олімпіади в столиці Швеції змагання в легкоатлетичному десятиборстві і п'ятиборстві завершилися перемогами видатного американського легкоатлета Джеймса Торна (пізніше несправедливо дискваліфікованого), непогано виступив в легкоатлетичному п'ятиборстві і Ейвері Брендедж, який посів п'яте місце; у десятиборстві ж він зазнав невдачі, вибувши із змагань в бігу на 1500 м.

Спортивні успіхи в легкоатлетичному багатоборстві, досягнуті Брендеджем в роки, що слідували за Іграми V Олімпіади, дозволяли передбачати, що він зможе претендувати на олімпійську медаль і навіть на перемогу на Іграх VI Олімпіади (1916 р.), проте ці Ігри, як відомо, не відбулися через Першу світову війну.

Припинивши з часом виступи в легкоатлетичних змаганнях, Брендедж зайнявся гандболом. У цьому вигляді спорту він також в якійсь мірі досяг успіху: команда, в якій він виступав, виграла чемпіонат міста, а сам Ейвері деякий час навіть входив в десятку кращих гравців країни.

До 1926 р. Брендедж — вже вагома фігура в колах адміністрації Любительського атлетичного союзу США, а в 1928 р. його обирають президентом. Він займав цей пост протягом семи термінів, до осені 1935 р., за винятком 1933 р.

У 1927 р. Брендедж був обраний в правління Чикагської компанії опікунів. Він досягав успіху в бізнесі; наприклад, лише в 1927 р. його чистий прибуток склав більше одного мільйона доларів. Матеріальне становище Стан Брендеджа ще більш зросло, коли в тому ж році він одружувався з дочкою банкіра Чикаго, Елізабет Данле.

У 1928 р. Брендеджа вибрали президентом Олімпійського комітету США. Він працював на цій посаді протягом 25 років — до 1952 р.

Як президент Олімпійського комітету США, Ейвері Брендедж активно

брав участь в керівництві підготовкою і виступами збірних команд США на Іграх ІХ Олімпіади в Амстердамі (1928 р.), ІІІ зимових Олімпійських іграх в Лейк-Плесіді (1932 р.) і Іграх Х Олімпіади в Лос-Анджелесе (1932 р.).

Вамгоме місце в олімпійській біографії Е. Брендеджа зайняли події, породжені гострою конфліктною ситуацією, пов'язаною з конфронтацією між прибічниками і противниками проведення в Німеччині в 1936 р. ІV зимових Олімпійських ігор і Ігор ХІ Олімпіади, право на які МОК надав, відповідно, Гарміш-Партенкірхену і Берліну ще до того, як до влади в цій країні прийшли націонал-соціалісти на чолі з Гітлером.

Оскільки було немало тверджень того, що в нацистській Німеччині грубо порушувалися положення Олімпійської хартії, МОК в 1933 р. створив для перевірки цих фактів спеціальну комісію на чолі з президентом Олімпійського комітету США Ейвері Брендеджем. І хоча комісія МОК переконалася в наявності дискримінації спортсменів-євреїв в Німеччині, проте в опублікованому в пресі попередньому висновку комісії МОК висловлювалася думка, що Німеччина все ж зможе організувати і провести Олімпійські ігри.

На сесії Міжнародного олімпійського комітету, яка проходила в кінці лютого-на початку березня 1935 р. в Осло, було прийнято рішення, що підтверджувало визначені раніше місця проведення ІV зимових Олімпійських ігор і Ігор ХІ Олімпіади.

Роль Ейвері Брендеджа в описаних подіях укріпила його позиції в міжнародному спортивному русі. Коли в червні 1936 р. помер член МОК генерал Чарлз Шеррілл (США) та зі складу МОК виключили Ернста Джейка, що підтримував ідею бойкоту Олімпійських ігор, які проводилися в Німеччині, Ейвері Брендедж став явним претендентом на те, щоб приєднатися до єдиного члена Міжнародного олімпійського комітету для США Уільяму Гарленду, що залишився у той час. На сесії МОК, що відбулася під час Ігор ХІ Олімпіади в Берліні (1936 р.), Ейвері Брендедж був обраний до складу Міжнародного олімпійського комітету.

Брендедж як член МОК досить швидко висунувся на провідні позиції в Міжнародному олімпійському комітеті. У 1937 р. він замінив барона Годфруа де Блоне зі Швейцарії, який помер, у виконкомі МОК.

Активний інтерес Ейвері Брендеджа до проблем міжнародного спортивного руху не загас і в роки Другої світової війни, через яку не відбулися Ігри ХІІ і ХІІІ Олімпіад, а також зимові Олімпійські ігри, які повинні були проходити в 1940 і 1944 рр.

Серед тих, хто відродив інтерес до ідеї проведення Панамериканських ігор, був і Е. Брендедж. Ця ідея була схвалена спортивними керівниками країн Американського континенту в 1936 р. під час Ігор ХІ Олімпіади, а в 1937 р. представники Аргентини, Бразилії, Канади, Колумбії, Куби, Парагваю, США, Чилі, зустрівшись в Далласі (США), обмінялися думками стосовно цієї проблеми, проте не прийняли остаточного рішення. У 1940 р. за ініціативою Національного олімпійського комітету Аргентини в столиці цієї країни Буенос-Айресі відбувся конгрес, в якому взяли участь представники

16 держав, що входили в Панамериканський союз. Вони утворили Панамериканський спортивний комітет, що прийняв рішення про проведення, починаючи з 1942 р., Панамериканських ігор. Організацію перших Ігор узяв на себе Буенос-Айрес. Проте Друга світова війна перешкодила реалізації цих планів в назначений термін і відсунула практичне втілення ідеї на післявоєнний час.

На першому післявоєнному засіданні виконкому МОК, що відбувся в серпні 1945 р. в Лондоні, Ю.З. Едстрем рекомендував кандидатуру Е.Брендеджа на пост віце-президента МОК. Шляхом голосування, проведеного серед членів МОК шляхом листування, Брендедж був вибраний віце-президентом Міжнародного олімпійського комітету.

На сесії МОК, яка відбулася у вересні 1946 р. в Лозанні, перший віце-президент МОК Едстрем, до цього що фактично виконував обов'язки президента МОК, був офіційно вибраний на цей пост і, таким чином, став четвертим президентом Міжнародного олімпійського комітету, а Ейвері Брендедж став першим віце-президентом МОК. Вже тоді Едстрем не приховував, що хотів би бачити Брендеджа своїм наступником на посту керівника олімпійського руху.

В ті роки Е. Брендедж енергійно відстоював в МОК статус спортсмена-любителя, відповідно до своїх твердих переконань, що сформувалися на базі виховання в кінці XIX - початку XX ст. в атмосфері, породженій світом аматорства, успадкованим від традиційних англійських уявлень стосовно цієї проблеми.

На сесії МОК (Рим, 1949 р.) були прийняті положення комісії Е. Брендеджа про створення Міжнародної олімпійської академії в Греції (фактично вона була утворена набагато пізніше).

У зв'язку з тим що Юханнес Зігфрід Едстрем, якому йшов 82-й рік, подав у відставку з поста президента Міжнародного олімпійського комітету, на сесії МОК, яка проходила в липні 1952 р. в Хельсінкі, відбулися вибори нового президента. Були висунуті кандидатури декількох членів МОК.

За результатами голосування в завершальному турі переміг 65-річний Ейвері Брендедж, ставши п'ятим президентом Міжнародного олімпійського комітету.

Складність і суперечність 20-річного етапу історії олімпійського руху (1952- 1972 рр.), коли на чолі МОК стояв Ейвері Брендедж, торкнулися як проблем, породжених політичними причинами, так і спортивних аспектів, пов'язаних з олімпійською програмою, підсумками олімпійських змагань і так далі.

Не дивлячись на позицію тодішнього президента МОК, який прагнув зробити діяльність Міжнародного олімпійського комітету незалежною від політики, важливі політичні проблеми і протиріччя, характерні для життя світової спільноти, досить часто безпосередньо відбивалися на діяльності МОК, перетворюючи її на арену великої політики. Деякі дослідники відзначають, що вирішення таких проблем, як організація Олімпійських ігор, суспільна роль олімпійського руху, дотримання статутних вимог МОК,

реформування олімпійської програми, визначення критеріїв аматорства, надання допомоги спорту в країнах, що розвиваються, і так далі, частенько в ті важкі і неспокійні роки приходило в своєрідне зіткнення з практичною політикою президента МОК Е. Брендеджа, що втілювала його ортодоксальні життєві принципи. При цьому Ейвері Брендедж — такий вже був у нього характер — зазвичай не визнавав компромісів і з кожного спірного питання, як правило, проявляв завзятість, непохитно відстоюючи свою точку зору.

В той же час прагнення Е. Брендеджа, чого б це не коштувало, забезпечити незалежність діяльності МОК від політичних і національних проблем незрідка ускладнювало вирішення вельми гострих питань, обумовлених взаєминами між ФРН і НДР, Китайською Народною Республікою (КНР) і Китайською Республікою (на острові Тайвань), Республікою Корея (Південною Кореєю) і Корейською Народно-демократичною Республікою (Північною Кореєю), між державами з різними політичними системами, між економічно високорозвиненими країнами, що розвиваються, а також проблем, пов'язаних з подіями у Венгрії (1956 р.), апартеїдом в Південно-африканській Республіці і так далі.

Історики олімпійського руху і інші фахівці, які вивчають його проблеми, відзначають, що Е. Брендедж наполегливо боровся проти проникнення націоналізму в олімпійський спорт. Він виступав проти системи підрахунку очків, набраних країнами в неофіційному загальнокомандному заліку на Олімпійських іграх. У резолюції, прийнятій на сесії МОК, яка проходила в липні 1952 р. в Хельсінкі, МОК висловив невдоволення у зв'язку з поширеною у всьому світі практикою підрахунку очків по країнах і публікацією цих даних, що повністю суперечить правилам і духу Олімпійських ігор, що є змаганнями між окремими спортсменами, а не між націями.

На церемонії закриття Ігор XVI Олімпіади в Мельбурні 8 грудня 1956 р., 103 тис. глядачів були здивовані, побачивши, як спортсмени виходили на арену стадіону "Крикет граунд" не окремими командами країн, а довільно — як хотіли і з ким хотіли. Цю ідею, яка символізує дух дружби між народами, реалізовану президентом МОК Ейвері Брендеджем, запропонував в листі, присланому в Оргкомітет XVI Олімпійських ігор, 17-річний китайський хлопець, підпис якого був нерозбірливий. Він підкреслював: інтернаціоналізм — вище націоналізму.

Е. Брендедж активно виступав за те, щоб відмінити підйом державних прапорів і виконання гімнів під час нагородження переможців Олімпійських ігор. Він пропонував замінити в цих ситуаціях виконання державних гімнів країн олімпійським гімном або ж спеціальною мелодією, що виконується горністами. Проте ці пропозиції не були підтримані іншими членами МОК.

Активно протидіяв Ейвері Брендедж і неодноразовим спробам Олімпійського комітету СРСР за підтримки національних олімпійських комітетів інших країн "соціалістичної співдружності" добитися кардинальної реорганізації МОК. Так, в 1959 р. Олімпійський комітет СРСР представив на розгляд сесії МОК (Мюнхен, 1959 р.) свій проект, який передбачав заміну

існуючого порядку виборів в МОК, заснованого, як відомо, на принципі самоповнення складу МОК, а не на делегуванні окремими країнами своїх представників. На випадок, якщо б МОК не прийняв можливим прийняти новий порядок виборів, запропонований Олімпійським комітетом СРСР, пропонувалося надати місця МОК керівникам міжнародних спортивних федерацій і представникам національних олімпійських комітетів. Проте радянські пропозиції про корінну реорганізацію Міжнародного олімпійського комітету були на цій сесії відхилені більшістю голосів членів МОК.

Гостро реагував Брендедж і на постійні акції з боку США, які, починаючи з 50-х років ХХ ст почали активно використовувати олімпійську арену в політичних цілях. Справа дійшла до того, що в 1962 р. Брендедж попередив США, що "вони будуть позбавлені подальших міжнародних зв'язків, якщо продовжуватимуть змішувати політику і спорт". Ця заява послідувала як реакція на відмову влади США надати в'їзні візи спортсменам НДР для участі в чемпіонаті світу з хокею з шайбою.

Серед проблем, яким впродовж своєї тривалої діяльності в Міжнародному олімпійському комітеті, у тому числі і 20-річного перебування на посту президента МОК, Ейвері Брендедж приділяв особливу увагу, була проблема "аматорства" в олімпійському спорті.

Е. Брендедж, не дивлячись на наявність протиріч в цьому питанні в реальному житті, догматично наслідував ідеали Пера де Кубертена (хоча вони і явно застаріли), фанатично боровся за збереження "аматорства" в олімпійському спорті, нав'язуючи своє ідеалістичне уявлення про спортсмена-олімпійця "чистому любителю", не одержуючому жодної матеріальної підтримки. Оскільки наступники Е. Брендеджа на посту президента МОК (Майкл Моріс Килланін і особливо Хуан Антоніо Самаранч) проводили в цьому відношенні набагато менш ортодоксальну і значно реалістичнішу політику, то безкомпромісного захисника Кодексу любителя в олімпійському спорті Ейвері Брендеджа називали "останнім з любителів".

У 1969 р. Ейвері Брендедж створив постійну комісію МОК по допуску, яку очолив його однодумець, член МОК австралієць Хіо Річард Уайр. Після декількох місяців роботи голова комісії заявив, що "основне, проти чого доводиться боротися, — це втручання комерції в спорт. Спортсменів штовхають на шахрайство і отримання хабарів. Великі фірми прагнуть використовувати послуги чемпіонів або інших учасників Олімпійських ігор. Це стосується, зокрема, зимових видів спорту, оскільки тут існує масштабна промисловість і конкуренція між фабрикантами усе більш загострюється". Відзначимо, що в приведеному вище вислові вперше офіційно безпосередньо зв'язали між собою дві проблеми: професіоналізацію спорту і його комерціалізацію.

Брендедж не лише усіма силами боровся за чистоту аматорства в олімпійському спорті, прагнучи захистити Ігри і олімпійський рух в цілому від шкідливої дії різних політичних сил, але і всіляко прагнув уберегти

олімпійський імідж від "зарази" комерціалізації. І хоча ті або інші взаємодії між спортсменами-олімпійцями і комерційними фірмами зазвичай призводили до конфліктів з президентом МОК, в одному питанні з цієї сфери Ейвері Брендедж все ж пішов на компроміс: йшлося про телевізійне висвітлення Олімпійських ігор. У продажу телекомпаніям прав на трансляцію репортажів з олімпійських змагань президент МОК не без підстав побачив солідне джерело поповнення бюджету Міжнародного олімпійського комітету.

Багато зусиль Міжнародний олімпійський комітет під керівництвом Ейвері Брендеджа приділяв боротьбі із застосуванням допінгу в спорті.

Однією з акцій, зроблених Ейвері Брендеджем вже на початковому етапі його перебування на посту президента Міжнародного олімпійського комітету, стало прийняття на сесії МОК в Афінах (1954 р.) рішення про організацію приурочених до Олімпійських ігор виставок творів мистецтва замість конкурсів мистецтв, що проводилися раніше, на Олімпійських іграх.

Якби не було, навряд чи хто-небудь візьметься оспорювати великі заслуги Е. Брендеджа в розвиткові олімпійського спорту і в цілому олімпійського руху в світі. Не випадково саме він став першим, кого МОК нагородив золотим знаком Олімпійського ордена. Ейвері Брендедж був відзначений також орденами багатьох країн.

Подавши у відставку, Брендедж оселився Гарміш-Партенкірхені, де і помер в 1985 р. на 98-му році життя.

Майкл Моріс Кілланін (1972-1980)

Шостий президент МОК лорд Майкл Моріс Кілланін народився 30 липня 1914 р. в Лондоні. Здобув освіту в Паризькому і Кембріджському університетах. Був відмінним наїзником, займався боксом і веслуванням.

У 1950 р. Кілланін був обраний президентом НОК Ірландії і керував ним протягом 23 років (до 1973 р.), в 1952 р. став членом МОК, в 1967 р. — членом виконкому МОК, а з 1968 по 1972 р. — віце-президентом МОК.

Майкл Моріс Кілланін був одним з трьох віце-президентів МОК (разом з Жаном де Бомоном і Херманом ван Карнебеком), яким в 1971 р. тодішній президент МОК Ейвері Брендедж доручив обговорити з керівниками деяких міжнародних спортивних федерацій ряд актуальних проблем олімпійського руху, включаючи і концепцію аматорства.

Проект правила аматорства, запропонований трьома віце-президентами МОК, з поправками президента МОК Ейвері Брендеджа втілювався в тому ж році в нове формулювання "Правила 26" — параграфа Олімпійської хартії, що містить визначення статусу спортсмена-любителя. Нове трактування "Правила 26" по суті легалізувало допомогу, яку національні олімпійські комітети і інші національні спортивні організації надавали своїм спортсменам в період їх підготовки і участі в Олімпійських іграх.

На сесії МОК в 1972 р. в Мюнхені, де президент Міжнародного олімпійського комітету Ейвері Брендедж подав у відставку, Майкл Моріс

Кілланін був вибраний президентом МОК.

Аналіз восьмирічної діяльності М. Кілланіна на посту президента МОК показує, що у жодному випадку не можна погодитися з думкою деяких оглядачів і навіть керівників олімпійського руху, що Кілланін був "непомітним" президентом, який не залишив сліду в цьому русі. Таке спостереження — поверхневе, воно не враховує всієї складності світової ситуації в 70-х роках ХХ ст. і нових віянь, що з'явилися у той час в міжнародному олімпійському русі. Це був період розпалу "холодної війни", потужного ідеологічного протистояння двох систем, що робило величезний вплив на всі сторони суспільного життя, включаючи спортивну. Це був період бойкоту рядом країн Ігор Олімпіад 1976 і 1980 рр.

В той же час, в 70-і роки, змінилися стосунки в міжнародній олімпійській системі і були переглянуті концепції, пов'язані з аматорством і комерціалізацією спорту. Слід також підкреслити, що в роки перебування Кілланіна на посту президента МОК виказував досить багато цікавих, інколи суперечливих ідей і пропозицій, пов'язаних з олімпійським рухом і проведенням Олімпійських ігор. Це був період найпотужнішої активізації наукових досліджень в області олімпізму. Не випадково наукові олімпійські конгреси 1976 і 1980 рр. пройшли при активній участі учених з багатьох країн.

За родом своєї діяльності всі попередники М. Кілланіна зустрічалися з державними і політичними діячами різних країн світу. Але саме він постарався зробити такі зустрічі регулярними.

Майкл Кілланін виявився в епіцентрі багатьох політичних баталій довкола олімпійської арени. Це і "китайське питання", і проблема бойкоту рядом країн Ігор Олімпіади 1976 р. в Монреалі і Ігор Олімпіади 1980 р. в Москві.

Окрім того, в цей період почалася серйозна розмова про визнання ролі держави в розвитку спорту і олімпійського руху.

Як і П. де Кубертен, М. Кілланін вірив в сильний вплив ідеалів олімпізму на майбутню подобу сучасного світу. Проте дійсність виявилася такою, що саме реалії тих і сьогоднішні днів значно більше впливають на ідеали олімпізму, чим ці ж ідеали — на сучасний світ. Не випадково сьогодні ми констатуємо, що меркантилізм став однією з основних проблем олімпійського руху.

Період президентства М. Кілланіна слід характеризувати перш за все як еру нових стосунків між головними складовими частинами міжнародного олімпійського руху — МОК, МСФ і НОК.

Багато спортивних оглядачів, та і керівники спортивних організацій розглядали Олімпійський конгрес у Варні (1973 р.) як арену боротьби за владу між МОК і МСФ, як спробу національних олімпійських комітетів знайти своє гідне місце в олімпійському русі.

Проблема допуску спортсменів на Олімпійські ігри обговорювалася на конгресі у Варні перш за все в плані пошуку тих принципових положень, на основі яких визначилася б форма допомоги, що надається спортсменам

державою, суспільством і приватними організаціями.

Саме після рекомендацій Олімпійського конгресу у Варни — наблизити "Правило 26" до вимог сьогодення — на сесії МОК у Відні в 1974 р. сталася переоцінка цього правила, яке отримало нову назву, замість "Положення аматорства" — "Положення про допуск". Саме тоді, на наш погляд, був відкритий доступ на Олімпійські ігри професійним спортсменам і комерціалізації.

Безперечний вклад вніс М. Кілланін і в обговорення проблеми обліку майбутніх Олімпійських ігор. Торкаючись проблеми так званого гігантизму Ігор, він по суті визначив позицію Олімпійського конгресу з даної проблеми: "Інше питання — це питання програми, яке асоціюється із словами "гігантизм". Ми всі вживаємо це слово неправильно, оскільки за своєю суттю "гігантизм" є результатом успіху, якого набули Ігри після свого скромного початку".

Кілланін розумів необхідність подальшого підвищення соціальної значущості міжнародного олімпійського руху і Олімпійських ігор, розширення державної участі в національному спортивному і олімпійському русі і консолідації всіх членів міжнародної олімпійської сім'ї. Не випадково в роки правління Кілланіна гасло єдності олімпійського руху стало наріжним в його діяльності.

Виступаючи на Х Олімпійському конгресі у Варні, Кілланін підкреслив "багато переваг підтримки і допомоги урядів" і необхідність "реалістичних зв'язків і найтіснішої співпраці урядів з національними спортивними федераціями або конфедераціями", відзначивши, що вони "можуть знаходитися під певним урядовим контролем".

У числі проблем, вирішенням яких доводилося займатися Кілланіну як президентові МОК, було протистояння КНР і Тайваню, яке продовжувалося протягом тривалого часу.

Однією з найгостріших політичних проблем в історії сучасного олімпійського руху, яка дісталася на долю МОК на чолі з Кілланіном, став бойкот багатьма країнами (у тому числі США, ФРН, Японією, Канадою і іншими) Ігор ХХІІ Олімпіади в Москві — на знак протесту проти введення радянських військ до Афганістану.

Вся діяльність М. Кілланіна на посту президента МОК була спрямована на широке розповсюдження олімпійської ідеї, на пропаганду ідеалів олімпізму не лише під час проведення Олімпійських ігор. Він вважав, що "олімпійський рух не є додатком до Олімпійських ігор. Він існує у всьому світі протягом 24 годин кожного дня кожного року". Крім того, М. Кілланін дотримувався погляду проведення олімпійських змагань на всіх континентах, визнаючи в той же час важливу роль континентальних і регіональних ігор.

Великі заслуги М. Кілланіна і в розвитку міжнародної співпраці, особливо в наданні допомоги країнам, що розвиваються, створенні програми МОК "Олімпійська солідарність".

Ще в 1976 р. М. Кілланін оголосив про свій намір піти у відставку з поста президента МОК після Олімпійських ігор 1980 р. На 83-ій сесії МОК,

що відбулася в Москві в липні 1980 р. Майкл Моріс Кілланін, що вийшов у відставку, передав керівництво Міжнародним олімпійським комітетом Хуану Антоніо Самаранчу, вибраному на цій же сесії президентом МОК. А лорд М. Кілланін був обраний почесним президентом МОК.

Помер Майкл Моріс Кілланін 26 квітня 1999 р. на 85-му році життя.

Хуан Антоніо Самаранч (1980-2001)

Хуан Антоніо Самаранч, якому було призначено стати сьомим президентом Міжнародного олімпійського комітету, народився 17 липня 1920 р. в Барселоні в заможній каталонській сім'ї. В молодості він займався боксом, щоправда, не досягнув особливих результатів, і хокеєм на роликів ковзанах, де досяг великих успіхів.

Після закінчення комерційного факультету університету Самаранч поєднував заняття бізнесом з тренерською роботою, причому керована ним збірна команда Іспанії по хокею на роликів ковзанах зуміла перемогти на чемпіонаті світу.

На межі 40—50-х років ХХ ст. Самаранч став радником зі спорту в муніципалітеті Барселони, а потім був обраний президентом національної Федерації катання на роликів ковзанах Іспанії.

Він був в числі організаторів II Середземноморських ігор, що відбулися в 1955 р. в Барселоні, очолював делегації Іспанії на VII зимових Олімпійських іграх в Кортина д'Ампеццо (1956 р.), Іграх XVII Олімпіади в Римі (1960 р.) і Іграх XVIII Олімпіади в Токіо (1964 р.).

У 1963 р. 43-річний Самаранч очолив Вищу раду спорту Іспанії.

У 1966 р. Х.А. Самаранч, до якого виявив цікавість тодішній президент МОК Е. Брендедж, був обраний членом Міжнародного олімпійського комітету, а в 1967 р. він став президентом Національного олімпійського комітету Іспанії.

В останні роки правління в Іспанії диктатора Франка Самаранч очолював парламент провінції Барселона в Каталонії, і одночасно продовжував активну діяльність в Міжнародному олімпійському комітеті, ставши в 1968 р. шефом протоколу МОК, в 1970 р. — членом виконкому МОК, а з 1974 по 1978 р. був віце-президентом Міжнародного олімпійського комітету, яким тоді керував М. Кілланін.

16 липня 1980 р., Хуан Антоніо Самаранч був обраний президентом Міжнародного олімпійського комітету.

На самому початку діяльності на посту президента МОК Самаранч провів ряд заходів, спрямованих на зміцнення позицій Міжнародного олімпійського комітету, підвищення авторитету і стабільності олімпійського руху, розширення його зв'язків з міжнародними спортивними федераціями, національними олімпійськими комітетами та іншими організаціями, що займаються розвитком спорту. У програмі його діяльності як президента МОК були виділені такі важливі пріоритетні напрями, як модернізація олімпізму, розширення сфери діяльності МОК, боротьба з допінгом в спорті,

розуміння значущості Олімпійських ігор і необхідності їх збереження.

Хуан Антоніо Самаранч прийняв рішення оселитися в Лозанні і став першим після П'єра де Кубертена президентом МОК, працюючим на чолі Міжнародного олімпійського комітету безпосередньо в штаб-квартирі МОК, що знаходиться в цьому швейцарському місті.

Самаранч на посту президента МОК проявив здібності до залучення прибічників для реалізації своїх ідей, до знаходження шляхів для їх підтримки і виконання. Графік його поїздок по світу був на диво щільним, і доводиться лише дивуватися тому, як Самаранчу удавалося його витримувати фізично. Чемпіонати світу і регіонів, континентальні і інші ігри, найбільш престижні професійні турніри на зразок тенісних, основні заходи МСФ і багатьох НОК — всі ці події були в полі інтересів президента МОК. На десятках таких подій він щорічно був присутній особисто і, природно, був центральною фігурою. Не менш важливими були постійні зустрічі Самаранча з главами держав і високопоставленими чиновниками у всіх країнах, в яких йому доводилося бувати. Кожна з цих поїздок і зустрічей була спрямована на реалізацію програми діяльності МОК, підвищення авторитету Міжнародного олімпійського комітету, розширення кола його впливових прибічників.

У виконкомі МОК, при формуванні штату чиновників цієї організації, Самаранч прагнув мати виключно своїх прибічників. Він уважно і терпляче вислуховував опонентів, прислухався до критичних зауважень преси, проте на стадії реалізації питань прагнув уникнути участі людей, здатних утруднити виконання прийнятого рішення.

У 80-і роки ХХ ст змінилися і відношення між муніципалітетом Лозанни і Міжнародним олімпійським комітетом, очолюваним Самаранчем, — після того, як Федеральна Рада Швейцарської Конфедерації, що діє на території цієї країни визнала МОК юридичною особою, а потім надала Міжнародному олімпійському комітету статус міжнародної неурядової організації. У лютому 1983 р. було підписано угоду, що визначає взаємини між Міжнародним олімпійським комітетом і міською владою Лозанни. МОК отримав право на будівництво нової будівлі штаб-квартири, спорудження якої було завершено в 1986 р.

В основу діяльності МОК його президентом Х.А. Самаранчем були покладені такі концептуальні принципи: тісна співпраця і спільна робота всіх учасників олімпійського руху — Міжнародного олімпійського комітету, Міжнародних спортивних федерацій і Національних олімпійських комітетів; визнання незалежності кожної з трьох складових частин міжнародного олімпійського руху (МОК, Національні олімпійські комітети, Міжнародні спортивні федерації) і забезпечення їх представництва на Олімпійських іграх і в інших олімпійських заходах; приведення правил МОК у відповідність з реаліями сучасного світу; розширення процесу комерціалізації олімпійського руху; облік нового статусу спортсмена в олімпійському спорті, перегляд відношення до професіоналізму для того, щоб підвищити спортивний рівень Олімпійських ігор і змінити співвідношення сил на олімпійській арені між країнами Сходу і Заходу; визнання і поширення інших форм спортивної

практики, у тому числі масового спорту і спорту інвалідів; єднання спорту і олімпізму з іншими сферами людської діяльності; визначення чіткої позиції відносно апартеїду в спорті; посилення боротьби з допінгом; розвиток "Олімпійської солідарності"; прагнення до співпраці зі всіма урядами і неурядовими організаціями, зацікавленими в розвитку спорту.

У зв'язку з конфліктами, що почастишали, між спортивними діячами і представниками держав, Х.А. Самаранч як президент МОК поставив питання про створення Міжнародним олімпійським комітетом спільно з Міжнародними спортивними федераціями і Національними олімпійськими комітетами міжнародного Спортивного арбітражного суду.

Великої уваги Х.А. Самаранч надавав і нормалізації стосунків Міжнародного олімпійського комітету із засобами масової інформації — стосунків, які у всі часи були досить складними. Цю проблему він добре знав ще з 60-х років ХХ ст., коли йому довелося під керівництвом М. Кілланіна працювати у складі Комісії МОК з питань преси. У 80—90-і роки ХХ ст. МОК на чолі з Самаранчем провів із засобами масової інформації велику роботу, в результаті якої відношення преси, радіо і телебачення до олімпійського руху істотно змінилося до кращого, стало об'єктивнішим, різностороннім, шанобливим і доброзичливим.

МОК, очолюваний Х.А. Самаранчем, провів у вересні 1981 р. в Баден-Бадені XI Олімпійський конгрес, який проходив під девізом "Об'єднані спортом в ім'я спорту". На цьому конгресі всіма пленарними засіданнями, якими керував сам президент МОК, обговорювалися проблеми міжнародної співпраці в спорті, аматорства і професіоналізму, програми Олімпійських ігор, взаємини між МОК, Національними олімпійськими комітетами і Міжнародними спортивними федераціями, причому особлива увага була приділена принципам формування трибічної комісії з олімпійського руху і необхідності її розширення за рахунок включення в неї більшого числа представників всіх сил олімпійського руху і інших організацій.

Не менш важливими і актуальними в діяльності Міжнародного олімпійського комітету, очолюваного Х.А. Самаранчем, були також питання, що стосувалися розширення складу МОК шляхом обрання в його склад відомих спортсменів, президентів ряду національних олімпійських комітетів і міжнародних спортивних федерацій, що, у свою чергу, сприяло поліпшенню координації діяльності всіх трьох ланок системи олімпійського спорту.

У діяльності Міжнародного олімпійського комітету, очолюваного Самаранчем, в першій половині 80-х років ХХ ст. почала чітко простежуватися принципово нова тенденція, відповідно до якої подальший розвиток олімпійського руху все тісніше пов'язувався з комерціалізацією і професіоналізацією олімпійського спорту.

На початку 1980-х років з приходом до керівництва МОК Х.А. Самаранча почався активний пошук джерел фінансування. Був поставлено, а потім і практично вирішено питання про створення системи олімпійської рекламно-спонсорської діяльності, а також здобуття доходів від іншої комерційної діяльності (не обмежуючись лише продажем прав на

телетрансляції) — реалізації монет, видавничої діяльності і так далі. Міжнародна олімпійська рекламно-спонсорська програма під назвою "ТОП" дозволила Міжнародному олімпійському комітету не лише координувати дії різних компаній-спонсорів Міжнародних спортивних федерацій, Національних олімпійських комітетів і Оргкомітетів з проведення Олімпійських ігор, але і підвищити отримувані ними доходи за рахунок поліпшення організаційного боку цієї справи.

Істотно зросли і перерахування коштів на рахунок програми МОК "Олімпійська солідарність", через яку надається допомога національним олімпійським комітетам тих країн, що розвиваються. В результаті цього Міжнародний олімпійський комітет отримав важливий важіль не лише для розвитку олімпійського спорту в різних країнах, але і для можливості, за необхідністю, тиснути на деякі Національні олімпійські комітети при втіленні в життя потрібної МОК політики.

У лютому 1985 р. виконком Міжнародного олімпійського комітету вніс пропозицію, яку президент МОК Х.А. Самаранч назвав експериментом, — про допуск професійних спортсменів у віці до 23 років до участі в Олімпійських іграх 1988 р. — в змаганнях з футболу, тенісу і хокею з шайбою. У жовтні 1985 р. на спільному засіданні МОК з представниками національних олімпійських комітетів і міжнародних спортивних федерацій був винесений на обговорення "Кодекс атлета", що пропонувався замість відомого "Правила 26" Олімпійській хартії.

МОК під керівництвом Х.А. Самаранча багато часу приділяв проблемі допінгу в спорті, протидії його використанню спортсменами і посиленню покарань за вживання.

Несподіваним для багатьох керівників міжнародного спорту і Національних олімпійських комітетів були дії, зроблені Самаранчем на початку 80-х років ХХ ст., які були спрямовані на включення "спорту для всіх" в сферу діяльності МОК. Для цього в 1983 р. в Міжнародному олімпійському комітеті була утворена група, що визначила функції Комісії МОК зі "спорту для всіх", розробила її структуру і програму діяльності. Така комісія була створена в 1985 р., а в 1986 р. в Німеччині, у Франкфурті-на-Майні, під егідою МОК пройшов I конгрес "Спорт для всіх", девіз якого — "Кожен має право на заняття спортом".

Досягнувши стабілізації олімпійського руху і олімпійського спорту, Х.А. Самаранч, істотно зміцнивши авторитет Міжнародного олімпійського комітету і його фінансову незалежність, активізував діяльність МОК і у напрямі співпраці з найбільш вагомими у світі міжнародними організаціями, перш за все з Організацією Об'єднаних Націй. Одним з найважливіших рішень, що відобразили розвиток такої співпраці, була прийнята на 48-ій сесії Генеральної Асамблеї ООН резолюція про олімпійське перемир'я і проголошення 1994 р. Міжнародним роком спорту і олімпійського ідеалу.

Міжнародний олімпійський комітет, очолюваний Самаранчем, розширив і укріпив контакти з ЮНЕСКО, з Всесвітньою організацією охорони здоров'я (ВОЗ), Дитячим фондом ООН, Комісією ООН у справах біженців, уклавши з

цими міжнародними організаціями договори про співпрацю.

Міжнародний олімпійський комітет, очолюваний Самаранчем, на 91-ій сесії МОК 1986 р. в Лозанні здійснив "розведення" по роках проведення зимових Олімпійських ігор і Ігор Олімпіад, які до 1992 р. включно проводилися (з чотирирічними інтервалами) в одному році. Відповідно до цього рішення МОК, починаючи з 1994 р. зимові Олімпійські ігри почали проводитися в роки, що знаходяться посередині між роками проведення Ігор Олімпіад, які, як і раніше, проводяться у високосні роки.

У числі інших важливих питань, якими довелося займатися Міжнародному олімпійському комітету і його президентові Х.А. Самаранчу, була також проблема апартеїду в спорті.

На 101-ій сесії МОК, яка проходила у вересні 1993 р. в Монако, ще на чотири роки були продовжені повноваження Х.А. Самаранча як президента Міжнародного олімпійського комітету.

Х.А. Самаранч займав активні позиції і в таких актуальних питаннях, як зміцнення зв'язків спорту з культурою і мистецтвом, охорона довкілля, запобігання військовим конфліктам і так далі.

Відзначаючи видатні заслуги Х.А. Самаранча як визнаного лідера сучасного олімпійського руху, не можна не відзначити, що різні межі діяльності сьомого президента МОК оцінюються в світі (фахівцями, істориками, журналістами) не однозначно. Поряд з багаточисельними позитивними відгуками не рідко звучить і критика (деколи досить гостра): Самаранча докоряють, зокрема, в зайвій комерціалізації і професіоналізації олімпійського спорту, а також "в знехтуванні олімпійськими ідеалами".

Після сесії МОК, що відбулася в Москві в липні 2001 р., напередодні дня народження Самаранча, в його честь владою міста були організовані грандіозні торжества, що вразили зарубіжних гостей своєю пишністю. Їх дух був дещо обтяжливим для звиклого до скромності Самаранча, а деякі закордонні гості порахували їх зайвими. Проте тут треба врахувати традиції росіян: якщо вони когось поважають і люблять, то демонструють це з розмахом. Самаранч залишив пост президента МОК і був вибраний почесним президентом.

Живе він в Лозанні — в резиденції, розташованій поряд з Олімпійським музеєм, який працює під його патронатом.

Жак Рогге (2001- 2013)

Три події з порядку денного 112-ої сесії Міжнародного олімпійського комітету, яка проходила з 13 по 16 липня 2001 р. в Москві, увійшли до історії сучасного олімпійського руху. Ця сесія підвела підсумки 21-річної діяльності Хуана Антоніо Самаранча на посту президента МОК. На ній визначили місто, яке в 2008 р. повинне було стати столицею Ігор ХХІХ Олімпіади, — це право, за результатами голосування членів МО, отримав Пекін. І, врешті, третя знаменна подія — вибори нового голови Міжнародного олімпійського комітету. Восьмим президентом МОК був вибраний граф Жак Рогге.

Жак Рогге народився 2 травня 1942 р. в бельгійському місті Генте — центрі провінції Східна Фландрія.

Спортом Жак Рогге став займатися з дитячих років, чому неабиякою мірою сприяли родинні традиції. Основним родинним захопленням був вітрильний спорт.

У 12-річному віці Ж. Рогге почав виступати в змаганнях на яхті класу "Оптиміст", в 17 років стає чемпіоном світу серед юніорів і входить до складу національної команди Бельгії з вітрильного спорту.

Він брав участь в багатьох вітрильних перегонах, шість разів перемагав на чемпіонатах Бельгії і двічі — на чемпіонатах світу, тричі входив до складу олімпійської команди Бельгії, виступаючи в змаганнях на яхті класу "Фінн" на Іграх ХІХ Олімпіади (Мехіко-1968), Іграх ХХ Олімпіади (Мюнхен-1972) та Іграх ХХІ Олімпіади (Монреаль-1976).

Проте спортивні захоплення Ж. Рогге не обмежувалися вітрильним спортом. Ще однією прихильністю стало регбі. Займатися регбі Жак Рогге почав в 70-х роках ХХ ст. — перш за все для того, щоб постійно підтримувати себе в хорошій спортивній формі, але коли команда, в якій він грав, стала чемпіоном Бельгії, увійшов до складу національної збірної. Жак також створив в Ренті "Клуб регбі" (цей клуб функціонує до сьогодні).

Продовжуючи спортивну кар'єру, Ж. Рогге одночасно зосередився і на медицині. У нього ще після закінчення ієзуїтського коледжу Святої Барбари в Ренті (де Жак освоював класичні мови і літературу) була можливість вибору між традиційним університетом (з вивченням права і медицини) і служінням Богові. Жака притягувало право, але бажання стати хірургом було набагато сильніше.

Доктор медицини Рогге не лише займався практичною ортопедичною хірургією, але й читав лекції із спортивної медицини в Брюссельському і Гентському університетах.

Він вільно володіє голландською, французькою, англійською, німецькою і іспанською мовами.

Вельми помітне і більш вагоме місце в життєвих інтересах Рогге почав займати олімпійський рух. І дійсно, відкривши для себе дивовижний світ олімпізму, Ж. Рогге пристрасно захопився ним.

Рогге досить швидко освоївся на новому для себе посту в структурі Бельгійського олімпійського комітету, де, завдяки своїм знанням у сфері спорту, швидко пішов вгору.

У 1988 р. 46-річний Жак Рогге змінив свого вчителя Рауля Молле на посту президента Бельгійського олімпійського комітету. У 1989 р. був обраний президентом Асоціації європейських національних олімпійських комітетів (КОС) і займав цей пост до 2001 р. У тому ж році Рогге став і віце-президентом АНОС - Асоціації національних олімпійських комітетів (організації світового рівня) і займав цей пост до 1992 р.

У червні 1991 р. на 97-ій сесії Міжнародного олімпійського комітету в Бірмінгемі 49-річний Жак Рогге був обраний членом МОК.

Ж. Рогге енергійно бере участь в діяльності ряду комісій Міжнародного олімпійського комітету ("Олімпійський рух", "Олімпійська солідарність", Медичній комісії МОК та ін.), а також робочої групи МОК з олімпійської

програми.

Слід зазначити, що при всій своїй зайнятості в МОК і різних його структурах, доктор Жак Рогге не залишав професійну медичну діяльність.

Ефективна робота Рогге на посту голови Координаційної комісії МОК з підготовки до Ігор XXVII Олімпіади і успіх Ігор-2000 в Сіднеї переконали у великому потенціалі Ж. Рогге навіть багатьох з тих, хто ще сумнівався в його неабияких здібностях.

У 1998 р. 56-річний Ж. Рогге став членом виконкому МОК, увійшовши таким чином до вищої еліти Міжнародного олімпійського комітету.

Нарешті, все це сходження по сходинках ієрархії МОК призвело до висунення кандидатури Жака Рогге на пост президента МОК, що звільнявся у зв'язку з майбутньою відставкою сьомого президента Міжнародного олімпійського комітету на сесії МОК, назначеною на липень 2001 р. в Москві, про що завчасно оголосив Хуан Антоніо Самаранч.

Свою виборчу кампанію Жак Рогге побудував на декількох ключових моментах — перш за все, на боротьбі з допінгом, корупцією і расизмом, а також на поверненні до "людських" масштабів Олімпійських ігор.

У числі головних переваг Жака Рогге, що сприяли його обранню на пост президента МОК, була і репутація непідкупного чиновника, непричетного до корупційних скандалів.

Багато хто погоджується з думкою, що новим президентом МОК став природжений дипломат, що користується репутацією людини, здатної вирішувати конфлікти "без кровопролиття".

Жак Рогге, віддаючи належне тій спадщині, яку йому залишив Хуан Антоніо Самаранч, оголосив про намір проводити в МОК реформи відповідно до вимог сьогодення. Новий президент висловився за скорочення числа членів МОК, відзначивши при цьому, що забезпечити представництво в Міжнародному олімпійському комітеті всіх держав і всіх спортивних федерацій неможливо.

Рогге також повідомив про намір обмежити кількість журналістів, що акредитуються на Іграх.

Проблемою № 1 новий президент МОК називав боротьбу з допінгом, який завдає шкоди здоров'ю людей, спотворює спортивні результати і взагалі підриває довіру до спорту.

Ділячись своїми планами відносно боротьби МОК з корупцією, допінгом і насильством в спорті, Рогге підкреслив: "Щоб успішно боротися зі всім цим, ми повинні тісно співпрацювати зі всіма федераціями і Національними олімпійськими комітетами, а також з іншими спортивними організаціями, у

Президент Міжнародного олімпійського комітету Ж. Рогге передбачав, що у зв'язку із складним економічним станом у світі не виключено скорочення фінансових потоків, що надходять до бюджету МОК, - і до цього потрібно бути готовими.

Щоб уникнути небажаних наслідків і зменшити їх негативний вплив, Жак Рогге запропонував для вирішення цієї проблеми скоротити витрати Міжнародного олімпійського комітету на адміністративну структуру МОК і

на проведення Ігор, але зробити це вирішив так, щоб не були обмежені у фінансовому відношенні Міжнародні спортивні федерації і Національні олімпійські комітети, оскільки ці структури значною мірою існують за рахунок бюджету МОК.

Жак Рогге вважав за необхідне зробити прозорішою фінансову політику Міжнародного олімпійського комітету для того, щоб було чітко видно, які гроші і на які потреби витрачені, які витрати здійснюють адміністрації МОК, його комітети і комісії, і якими є витрати на підтримку Міжнародних спортивних федерацій, Національних олімпійських комітетів та інші цілі. Всі статті витрат повинні бути зафіксовані і розмежовані.

Жак Рогге також запропонував застрахувати Олімпійські ігри на той випадок, якщо вони будуть зірвані з причин, не залежних від МОК і від олімпійського руху в цілому, — наприклад, через терористичний акт. Така передбачливість зможе, на його думку, служити гарантією того, що олімпійський рух розвиватиметься і служитиме на благо спорту і всього людства.

Рогге вважав, що МОК разом з партнерами з олімпійського руху - Міжнародними спортивними федераціями, Національними олімпійськими комітетами і урядами країн повинні працювати над забезпеченням соціальної і професійної інтеграції спортсменів на завершенні їх спортивної кар'єри.

Ще один обов'язок МОК і всього олімпійського руху, на його думку полягає в тому, щоб скоротити розрив між багатими і малорозвиненими країнами з позицій спорту.

Екс президент МОК також вважав, що в ХХІ ст., очевидно, слід, зберігаючи гасло олімпізму, все ж подумати про нове — за чистіший, людяніший і об'єднуючий спорт. Яскраві прикладами цього неофіційного гасла можна було простежити на Олімпійських іграх 2002 року у Солт-Лейк-Сіті. Ці ігри проходили через 5 місяців після трагедії 11 вересня у Нью-Йорку. На церемонії відкриття, під час звучання гімну було винесено прапор, який знайшли на руїнах Всесвітнього торгового центру, цим самим вшановуючи пам'ять жертв цієї трагедії усією спортивною спільнотою. Іншим прикладом, який певною мірою відтворював зазначені побажання Жака Рогге було гасло Ігор Олімпіади 2008 року в Пекіні «Зелена Олімпіада, Високотехнологічна олімпіада, Народна олімпіада». Не все вдалося реалізувати організаторам цих Ігор, проте основні завдання, визначені цим гаслом, все ж були виконані.

За період, протягом якого Жак Рогге очолював МОК, олімпійська сім'я зросла з 200 (у 2002 р.) до 205 НОК (за станом на першу половину 2014 р.): Міжнародний олімпійський комітет визнав національні олімпійські комітети країн — Кірибаті (Океанія), Тимор (Азія), Маршалові Острови (Океанія), Чорногорія (Європа), Тувалу (Океанія).

На відміну від свого попередника на посту президента МОК Хуана Антоніо Самаранча, Жак Рогге очолив Міжнародний олімпійський комітет в період його найвищого розквіту — високий міжнародний авторитет, фінансова і політична незалежність і достатня внутрішня згуртованість. Тому

Жаку Рогге не було потрібно вносити кардинальні зміни в діяльність Міжнародного олімпійського комітету, а вся його активність була спрямована на збереження досягнутого і на реалізацію в конкретних умовах тих принципів, які вже виправдали себе. До честі Рогге, слід зазначити, що він виявився мудрим і послідовним керівником, що зумів зберегти і до певної міри розвинути досягнення попередників.

У своїй діяльності на посту президента МОК Рогге постійно прагнув об'єднати ідеали олімпізму, характерні для переконань Кубертена, з реалістичністю, практичністю і тонкою дипломатією, які були властиві для Самаранча. Звичайно, Жаку Рогге не у всіх випадках це вдавалося — як з об'єктивних, так і з суб'єктивних причин. У ряді випадків погляди Рогге і рішення, що приймалися ним, сприймалися тими або іншими колами олімпійського співтовариства як спірні або помилкові, а інколи викликали різку реакцію окремих діячів міжнародного спорту і політичних лідерів, а також негативні оцінки у ряді засобів масової інформації (втім, вони далеко не завжди бувають в цьому об'єктивними). Проте, необхідно визнати, що в цілому МОК під керівництвом Рогге був заслужено шанованою в світі міжнародною організацією, протидіючою найрізноманітнішим викликам і такою, яка упевнено вирішувала виникаючі проблеми.

Жак Рогге постійно утримував у сфері своєї уваги зміцнення зв'язків олімпійського спорту з культурою, мистецтвом, освітою, серйозно піклувався про те, щоб принципи, вкладені в поняття «олімпізм», максимально широко поширювалися в сучасному суспільстві.

Рогге постійно звертав увагу на те, що кращі атлети - чемпіони та призери Олімпійських ігор - повинні бути взірцем для молоді і своїм прикладом стимулювати залучення людей до здорового способу життя і масового спорту.

В якості основної загрози Олімпійського руху Жак Рогге бачив такі явища, як поширення допінгу, небезпека високих тренувальних навантажень для здоров'я спортсменів, а також надмірна комерціалізація. І якщо у відношенні небезпеки навантажень для здоров'я спортсмена президент МОК зазвичай не йшов далі декларативних міркувань і рекомендацій загального характеру, то відносно допінгових проблем і надмірної комерціалізації олімпійського спорту діяльність Жака Рогге мала конкретний і конструктивний характер. Проте будучи реалістом екс президент зазначав: *«Я думаю, ми досягли великого прогресу в боротьбі з допінгом. І сьогодні існує набагато менше видів спорту, в яких використовують допінг, аніж 10 років тому. Проте потрібно бути реалістами - допінг ніколи повністю не зникне зі спорту».*

Під керівництвом Рогге МОК також прагнув і до створення для країн, що розвиваються великих можливостей у процесі висунення кандидатур міст для участі в конкурсах на право проведення Олімпійських ігор.

До числа важливих і важких завдань, що стоять перед МОК, Жак Рогге відносив і боротьбу з корупцією у спорті. При цьому мова йде не лише про необхідність протидії корупції серед суддів, які обслуговують спортивні

змагання, серед спортсменів, спортивних адміністраторів, інших офіційних і приватних осіб, а й про очищення від корупціонерів рядів самого Міжнародного олімпійського комітету.

Окремі міжнародні спортивні федерації висловлювали невдоволення, а в окремих випадках і обурення прагненню экс президента МОК впливати на програму Олімпійських ігор, нав'язуючи свої погляди федераціям та членам Міжнародного олімпійського комітету. З одного боку, Жак Рогге наполягав на тому, що в програмі Ігор Олімпіад повинно бути не більше 28 видів спорту. З іншого боку, він активно просував ідею включення в програму Ігор регбі та гольфу, наполягаючи на виключенні з неї бейсболу, софтболю і сучасного п'ятиборства. Причому перший крок у цьому напрямку вже зроблено: бейсбол і софтбол не були представлені у програмі Ігор XXX Олімпіади, які відбулися в 2012 р. у Лондоні (у ній залишилося тільки 26 видів спорту).

Значну увагу Міжнародний олімпійський комітет, очолюваний Жаком Рогге, приділяв і розвитку масового спорту у світі, і підтримці спорту інвалідів (особливо - через тісну співпрацю МОК з Міжнародним паралімпійським комітетом). *«Спорт також пропонує ідеальну платформу, для того щоб допомогти людям в їх повсякденному житті»*, - сказав экс президент МОК в одній зі своїх лекцій. *«З цієї причини ми розвинули тісне співробітництво з численними структурами Організації Об'єднаних Націй і з міжнародними організаціями Червоного Хреста і Червоного Півмісяця»*.

Резюмуючи свою діяльність в списку п'яти основних своїх досягнень за 12 років на чолі міжнародного олімпійського руху Рогге виділив наступне:

«Найважливіше - це те, що під час мого президентства якість Ігор залишалася високою. Три літні Олімпіади (2004, 2008, 2012 рр.), три зимові (2002, 2006, 2010 рр.) і дві юнацькі Олімпіади (2010, 2012 рр.) - вони були відмінними», - сказав Рогге, підкресливши, що спортсмени заслуговують на це. *«По-друге, - впровадження юнацьких Олімпійських ігор. Третє - ми захищали наші цінності, боролися з допінгом і незаконними ставками. Четверте - ми домоглися дуже міцного фінансового становища і стабільних доходів. І п'яте - ми використовували спорт як соціальний фактор, як інструмент для освіти, змусили подивитися на спорт як на засіб, що допомагає людям поліпшити своє становище в суспільстві»*.

Що ж стосується фінансового становища, то за «епоху Рогге» бюджет МОК збільшився в кілька разів. Екс президент Організації пояснює це вдалими переговорами з телебаченням і спонсорами.

«У нас є 12 спонсорів і 130 телеканалів. Ми змогли збільшити наш дохід, залишаючись при цьому дуже акуратними і консервативними у питаннях розширення нашої діяльності», - сказав він.

Незважаючи на різні проблеми, Жак Рогге впевнено вів олімпійський рух та олімпійський спорт по шляху їх постійного зміцнення і неухильного розвитку, а авторитет МОК та його президента у світі як і раніше залишаються високими.

Томас Бах (2013р. – по т.ч.)

Томас Бах народився в 1953 році в місті Вюрцбург на півдні Німеччини.

З дитинства хотів займатися футболом, проте батьки, незважаючи на його протести, віддали дитину в секцію фехтування.

У цьому виді спорту Бах досяг значних успіхів, ставши багаторазовим чемпіоном Німеччини та дворазовим чемпіоном світу з фехтування на рапірах. На Іграх у Монреалі в 1976 році у складі збірної країни Томас Бах завоював олімпійське золото.

За освітою Томас Бах – юрист. Закінчив університет Вюрцбурга. Вільно говорить, окрім рідної німецької, французькою, англійською та іспанською мовами.

Бах відомий як успішний бізнесмен, який має досвід роботи у великих міжнародних компаніях, у тому числі в Adidas.

Томас Бах був представником атлетів на XI Олімпійському конгресі в Баден-Бадені (1981) і одним із засновників комісії атлетів МОК.

У 1991 році Бах був обраний членом МОК (в один рік з майбутнім президентом МОК Жаком Рогге). У 1996-2000 роках - член виконкому МОК, у 2000-2004 роках - віце-президент МОК, знову обраний на посаду віце-президента в 2006 році. Очолював ряд комісій МОК. З вересня 2013 очолював юридичну комісію МОК і комісію «Спорт і право». Був членом наглядової ради оргкомітету чемпіонату світу з футболу 2006 року в Німеччині.

У Німеччині в травні 2006 року за активної участі Баха відбулося об'єднання Німецького спортивного союзу та Національного олімпійського комітету Німеччини в Олімпійську спортивну конфедерацію Німеччини, що поєднує в собі функції міністерства спорту та олімпійського комітету. В нову організацію увійшли близько 90 000 спортивних клубів із 27 млн членів (близько третини населення Німеччини). В останні роки Бах займався проблемами допінгу та очолював відділ апеляцій Спортивного арбітражного суду в Лозанні (1994-2013).

У вересні 2013 року 59-річний Бах став одним з кандидатів на пост президента МОК у зв'язку з відходом Жака Рогге. Відомо, що кампанію з висунення Томаса Баха на пост президента МОК відкрито підтримував кувейтський шейх Ахмад Аль-Фахад Аль-Сабах, президент Асоціації національних олімпійських комітетів.

10 вересня 2013 р. він був обраний новим президентом МОК. Бах став першим в історії німцем і першим олімпійським чемпіоном, який очолив МОК. За нього проголосували 49 з 93 членів МОК. Конкуренцію переможцеві склав лише пуерторіканець Річард Карріон (29 голосів).

Передвиборча кампанія майбутнього президента перш за все передбачала боротьбу з корупцією, яку Бах вважає однією з найбільших проблем Олімпійського руху. Окрім того, він вважає доречним удосконалення діяльності МОК, шляхом створення оптимальних і комфортних умов для роботи його членів. Це, на його думку, дозволить

яскравіше проявити індивідуальність кожного із них. Ще одним важливим аспектом він вважає надання комісіям МОК більших повноважень і поля впливу на рішення МОК.

Щодо спортсменів, то серед пропозицій, які він висловлював була та, що спортсмени повинні приймати безпосередню участь у житті МОК, бути в курсі усіх подій і також певний вплив на рішення МОК.

На думку Баха, в боротьбі з допінгом основну увагу слід приділити не виявленню його у спортсменів-лідерів, а роботі з молодими спортсменами, яка повинна бути спрямована на окреслення усіх негативних наслідків вживання заборонених препаратів.

Також Томас Бах пропонував переглянути форму подачі заявок для вибору Олімпійського міста і надати містам, які все ж здобули перемогу більше можливостей для творчості, що відповідно, дозволить побачити більше креативу у проектах.

Щодо програми Ігор, Бах запропонував зробити її більш гнучкою і в більшій мірі розглядати окремі дисципліни, а не цілісні види спорту. Окрім того Бах висловлює побажання щодо включення нових видів і форм спорту та рухової активності до Юнацьких Ігор. Він зазначав, що вони не повинні бути обмежені тільки олімпійськими видами спорту, але відкриті для більш молодих і сучасних видів спорту, які популярні серед молоді.

Після свого обрання президентом МОК Бах заявив, що хоче змінити процес подачі заявок на проведення Олімпійських ігор та зробити сталий розвиток пріоритетом. Він заявив, що вважає, що поточний процес тендеру вимагає «занадто багато, занадто рано». Ці запропоновані реформи стали відомі як Олімпійський порядок денний 2020. Усі сорок запропонованих реформ були одноголосно схвалені на 127-й сесії МОК у Монако.

Виходячи з того, що головна місія МОК має поставити спорт на службу людства, концепція сталого розвитку, разом із довірою та молоддю, є одним із трьох ключових стовпів Олімпійських ігор зазначених в Порядку денному 2020, який є «стратегічною дорожньою картою» майбутнього розвитку олімпійського руху. Відправною точкою сталого розвитку є ідея про те, що довгострокове збереження довкілля, середовища існування, а також його біорізноманіття, природних ресурсів і навколишнього середовища буде можливим лише в тому випадку, якщо воно буде поєднане одночасно з економічним, соціальним і політичним розвитком, особливо спрямованим на користь найбільш вразливих членів суспільства. Це знаходить вираження в інтегрованій концепції навколишнього середовища та розвитку

У Томаса Баха практично бездоганна репутація в олімпійському русі та бізнесі. Втім, задля об'єктивності можна згадати, що в 2008 році Бах несподівано для багатьох опинився під вогнем критики після того, як з'ясувалося, що компанія Siemens з 2000 року щодня виплачувала йому 5 тисяч євро, і, крім того, здійснила одноразовий переказ на 400 тисяч євро. Вимушений виправдовуватися, Бах заявив, що надавав Siemens консультаційні послуги з пошуку клієнтів в арабських країнах.

Як показали підсумки голосування, в Міжнародному олімпійському комітеті вважають той інцидент давно вичерпаним. При обранні вирішальними чинниками стали організаційний і діловий авторитет нового глави МОК разом з його досвідом багаторічної успішної діяльності в олімпійському русі і репутацією вмілого дипломата.

На засіданні 137-ї сесії Міжнародного олімпійського комітету 10 березня 2021 р. Баха було переобрано президентом на додатковий чотирирічний термін. 67-річний Бах був переобраний 93 голосами проти 1 із 94 дійсних голосів під час сесії, яка проходила в онлайн-форматі. Це буде останній термін Баха на посаді президента МОК, оскільки правила МОК обмежують термін повноважень президента вісьмома роками з одним поновленням на чотири роки.

Рекомендована література

Основна:

1. Булатова М. М. Енциклопедія олімпійського спорту в запитаннях і відповідях. Друге видання. – К.: Олімпійська література, 2011. – 400 с. – ISBN 978-966-8708-14-5.

2. Булатова М.М. Олімпійський рух історія і сучасність : у 2 кн./М.М.Булатова, С.Н.Бубка, В.М.Платонов. – К., 2021.

3. Булатова М.М. Олімпійська спадщина України. Художній альбом. Кн. 1. – К. : Олімпійська література, 2016. – 128 с.

4. Булатова М.М. Олімпійська спадщина України. Художній альбом. Кн. 2. – К. : Олімпійська література, 2017. – 144 с.

5. Енциклопедія Олімпійського спорту України / за ред. В. М. Платонова. – Київ : Олімпійська література, 2005. – 464с. – ISBN 966-7133-71-0.

6. Лекції з дисципліни «Олімпійський спорт» (теми 1-10). [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://bit.ly/3uTT0sz>

7. Олімпійська Хартія (чинна з 17 липня 2020 р.). [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://noc-ukr.org/about/officialdocuments/olimpiyska-khartiya/>.

8. Олімпійський рух в Україні : історія і сучасність / С.Н.Бубка, М.М.Булатова, В.М. Єрмолова, О.М.Вацеба та ін.; за заг.ред. С.Н.Бубки і М.М.Булатової. – Київ, 2021. – 304 с.

9. The Olympic Charter. [Електронний ресурс] – Режим доступу:<https://olympics.com/ioc/olympic-charter>

Допоміжна:

1. Бріскін Ю. Проблеми реалізації олімпійської освіти в умовах загальноосвітніх навчальних закладів / Юрій Бріскін, Мар'ян Пітин // Фізична культура, спорт та здоров'я нації : зб. наук. пр. Вінницьк. держ. пед. ун-ту імені Михайла Коцюбинського. – Вінниця, 2011. – Вип. 12, т. 1. – С. 13–17.

2. Булатова М. М. Енциклопедія олімпійського спорту в запитаннях і відповідях / М. М. Булатова. – Київ : Олімпійська література, 2009. – 400 с. – ISBN 978-966-8708-14-5.

3. Нерода Н. В. Другий етап розвитку сучасного олімпійського руху за авторською комплексно-фактологічною періодизацією / Нерода Н. В., Бріскін Ю. А. // Український журнал медицини, біології та спорту. – 2022. – № 7(2). – С. 296–302. <https://doi.org/10.26693/jmbs07.02.296>

4. Neroda N. Stages Of Development Of The Modern Olympic Movement In Accordance With The Author's Complex-Factual Periodization // Stan, Perspektywy I Rozwój Ratownictwa, Kultury Fizycznej I Sportu W XXI Wieku. – 2022, Bydgoszcz. – p. 199–213. – ISBN 978-83-65507-69-3.

5. The First Stage of Development of the Modern Olympic Movement According to the Author's Complex-factual Periodization / Yevhen Prystupa, Yuriy Briskin, Neonila Neroda, Alina Perederiy, Iryna Svistelnyk // The 7th International Conference of the Universitaria Consortium in Physical Education, Sport and Physiotherapy. – Iasi, Romania, 2021. – pp. 427-433.

Інформаційні ресурси інтернет:

1. Мультимедійне забезпечення лекцій, демонстрація відеороликів з Ігор Олімпіад та Зимових Олімпійських ігор.
2. Національний Олімпійський комітет [Електронний ресурс]. – Режим доступу:<http://www.noc-ukr.org/>
3. Міжнародний Олімпійський комітет [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.olympic.org/>

Інформаційні ресурси інтернет:

1. Мультимедійне забезпечення лекцій, демонстрація відеороликів з Ігор Олімпіад та Зимових Олімпійських ігор.
2. НОК України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.noc-ukr.org/>
3. Міжнародний Олімпійський комітет [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.olympic.org/>
4. **Official website of the Paralympic Movement [Electronic resource]. – Access mode: <http://www.paralympic.org.ua>**
5. Официальный сайт Паралимпийского комитета [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.paralymp.ru>
6. Освітній портал „Веспо” [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.vespo.com.ua
7. Олімпійська арена [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.olimparena.org/>
8. Sochi Olympics-2014 Winter Games [Electronic resource]. – Access mode: <http://www.sochi2014.com>
9. История Олимпийских Игр [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.olympiady.ru>
10. Олимпийский комитет [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.olympic.ru>

